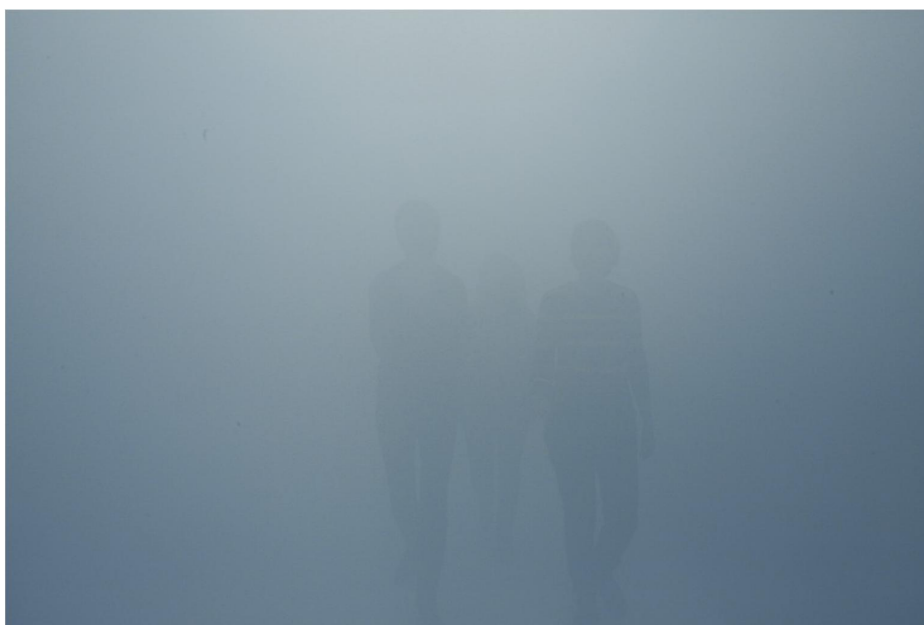

Artificiella Naturupplevelser

Ett arbete baserat på konstnären Olafur Eliassons & landskapsarkitekten Stig L. Anderssons tankar och idéer

Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala 2012
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet, 300hp
EX 0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp.
Nivå: Avancerad A2E
Författare: Felix Melin, e-post: felixmelin@gmail.se
Titel på svenska: Artificiella naturupplevelser
Title in English: Experiences through artificial nature
Handledare: Ylva Dahlman, institutionen för stad och land
Examinator: Thorbjörn Andersson, institutionen för stad och land / SWECO Architects
Opponent: Gustav Jarlov, White Arkitekter
Fotografier om inte annat angivs: © Felix Melin
Foto frontpage; above; © SLA, below; © Studio Olafur Eliasson
Nyckelord: Landskapsarkitektur, konst, upplevelse, natur, stadsmiljö,
Olafur Eliasson och Stig L. Andersson
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Jag vill tacka min handledare, familj och vänner för allt stöd. Framförallt tack till;
Ylva, Moa, Madelen, Jocke, Fanny, Julia, Peder, Chris och Kalle.
Foto: © Studio Olafur Eliasson

Abstract

The subject of this project is a blend of landscape architecture and art. The main idea has been to examine the possibilities of creating *experiences through artificial nature*, according to the ideas of the artist Olafur Eliasson and the landscape architect Stig L. Andersson. An experience through artificial nature is a feeling of something natural, although it is constructed by humans. I experienced this myself when I was visiting *The Blind Passenger* by Eliasson. After this visit, I saw a connection between the work of Eliasson and Andersson.

My project has been put together by different kinds of research; literature studies, study visits and my personal sketches and ideas. While researching literature, I have focused on Eliasson and Andersson thoughts about experience, nature, the visitor and the city. The purpose of my study visits has been to gain a deeper understanding of their thoughts and as well as experiencing the work myself. Sketches of designs that create experiences through artificial nature have been developed. A comparing analysis has been made based on the literature studies, the study visits and the sketches. The analysis has identified ideas and basic principles that landscape architects can use while creating experiences in an urban environment.

Eliasson and Andersson create experiences through artificial nature in their designs, by either portraying or transforming natural phenomena. An example of this is the work *The Weather Project* by Eliasson that portrays a sun. Another example is *Under The Crystal* by Andersson, which has a ground surface that transforms sunrays into a shimmering light as well as gathers rain into pools of water.

There are other ideas behind the work created by Eliasson and Andersson. The most important idea is; if a space can be transformed and affected by its surroundings, the visitor will feel included.

Andersson is saying that urban spaces need to provide experiences to attract people. This thesis has shown the idea of portraying or transforming natural phenomena as a useful concept to create experiences in an urban environment.

Sammanfattning

Detta arbete ligger i gränssnittet mellan landskapsarkitektur och konst. Det riktar sig främst till landskapsarkitekter. Syftet har varit att undersöka hur man utifrån konstnären Olafur Eliassons och landskapsarkitekten Stig L. Anderssons tankar kan skapa *artificiella naturupplevelser* i en stadsmiljö. En artificiell naturupplevelse är något som känns som en upplevelse av natur men som är genererad av en konstruktion i en byggd miljö. En sådan upplevelse fick jag när jag besökte Eliassons verk *The Blind Passenger* och ur det väcktes idén till att skriva detta arbete. Anderssons projekt *Solbjerg Plads* var det som först fick mig intresserad av hans tankar om artificiella naturupplevelser.

Arbetet har byggts på litteraturstudier, studiebesök och egna idéskisser. I litteraturstudierna har fokus legat på Eliassons och Anderssons tankar om *upplevelse*, *natur*, *stad* och *besökaren*. Studiebesöken av deras verk har haft syftet att ge en djupare förståelse för deras idéer och för att själv få en direkt upplevelse av verken. Under arbetets gång har jag utifrån litteraturstudierna utvecklat idéskisser på gestaltningar som framkallar artificiella naturupplevelser. En jämförande analys har gjorts av litteraturstudierna, studiebesöken och idéskisserna. I den analysen har tankar och värdegrunder om artificiella naturupplevelser lyfts fram som landskapsarkitekter kan förhålla sig till i skapandet av dessa.

Eliasson och Andersson skapar artificiella naturupplevelser genom verk som antingen avbildar eller transformerar naturfenomen. Exempel är Eliassons konstverk *The Weather Project* som avbildar en sol. Ett annat är Anderssons projekt *Under The Crystal*, vars markbeläggning transformerar solens strålar till ett glimrande ljus och samlar upp regnets vatten i vattenpölar.

Det finns fler tankar bakom Eliassons och Anderssons verk och den som lyfts fram som viktigast är idén om att en plats som rent fysiskt är föränderlig och påverkingsbar får besökaren att känna sig delaktig.

Dagens stadsmiljöer ställer nya krav på landskapsarkitekturen. Andersson menar att stadens platser måste erbjuda upplevelser för att de ska locka till sig folk. När det kommer till att skapa upplevelser i staden har arbetet visat idén om att avbilda eller transformera naturfenomen som högst användbar.

Innehållsförteckning

Introduktion	6
Inledning	6
Problematisering	7
Frågeställning	7
Syfte och mål	7
Metod och genomförande	7
Övergripande metod	7
Litteraturstudier	8
Studiebesök	8
Utvecklande av egna idéer	9
Jämförande analys	9
Introduktion till Eliasson och Andersson	10
Olafur Eliassons tankevärld	12
Omvärlden som subjektiv och påverkningssbar	12
Integrering av besökaren	13
Staden	14
Konstverkets konstruktion	16
Vädret	17
Sammanfattning av Eliassons tankevärld	19
Studiebesök vid Eliassons konstverk	20
The Blind Passenger	20
The Pavilion	25
Stig L. Anderssons tankevärld	32
Naturen i staden	32
Upplevelser i staden	33
Föränderliga stadsmiljöer	34
Sammanfattning av Anderssons tankar	35
Studiebesök på Anderssons projekt	36
Solbjerg Plads	36
Under The Crystal	44
Jämförande analys	51
Diskussion	56
Källförteckning	60

Introduktion

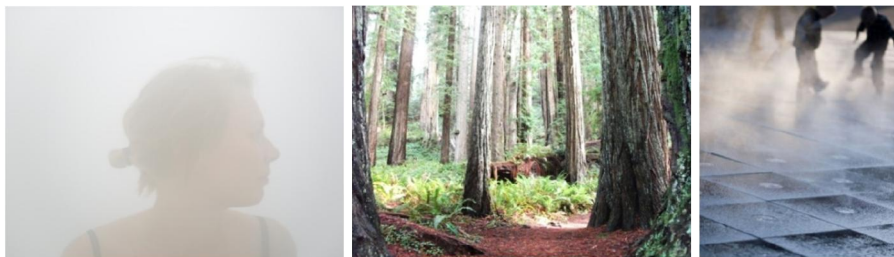
Inledning

Jag upplevde Olafur Eliassons konst för första gången på konstmuseet Arken i Danmark i augusti 2011. Det gjorde ett starkt intryck på mig och verket *The Blind Passenger* kom att bli det som inspirerade mig till att skriva detta arbete. Verket bestod av lång korridor fylld med rök och färgat ljus. Röken var så pass kompakt att jag inte såg min hand framför mig. Här uppfattade jag varken tak, väggar eller golv och jag kände mig bortkopplad från den värld jag normalt befinner mig i. En särskild känsla kom över mig, det var som att jag kände av platsen med hela kroppen istället för med synen som jag brukar. Till en början var ljuset vitt och det kändes då som att jag befann mig på en plats med en enorm rymd. Det var som att min kropp var en radar som skickade ut vågor som inte hade något att studsas tillbaka mot. Trots att situationen var ny för mig påminde upplevelsen om när jag befann mig i skog av tusenåriga och hundra meter höga amerikanska sekvojaträd i Redwoods National Park, Kalifornien. Samma känsla av att ta in rymd med kroppen kom över mig då.

Efter mitt besök reflekterade jag över min upplevelse av konstverket och att jag känt på liknande sätt i en naturmiljö. Jag började se på min konstupplevelse som något jag kallar för en "artificiell naturupplevelse". Begreppet står för det som känns som en upplevelse av natur men som är genererad av en konstruktion i en byggd miljö.

Inspirerad av att Eliassons konstverk gett mig en känsla av natur började jag fundera på hur landskapsarkitekter kan framkalla liknande upplevelser i staden. Tankarna ledde mig in på landskapsarkitekten Stig L. Andersson och torget Solbjerg Plads som hans arkitektkontor SLA ritat i Frederiksberg, Danmark. Jag mindes att torget har en teknisk utrustning som bildar en dimma på platsen. Förutom den uppenbara likheten att både Andersson och Eliasson arbetar med dimma, såg jag sambandet att båda arbetar med det jag kallar för artificiella naturupplevelser.

I detta arbete har jag velat förstå Eliassons och Anderssons tankar om upplevelser och utifrån dem undersöka hur de kan användas till att i stadsmiljöer skapa artificiella naturupplevelser.

Eliassons The Blind Passenger, Redwoods National Park och Anderssons Solbjerg Plads. Foto t.h. © SLA.

Problematisering

Urbaniseringen har lett till en förtätning av Sveriges storstäder. Ofta får grönområden ge plats åt nybyggen och städerna blir mer hårdgjorda. Stadsbor upplever därför sällan naturmiljöer i vardagen. Detta ställer ökade krav på stadens utemiljöer som måste utvecklas för att kompensera den uteblivna kontakten med naturmiljöer. I boken *Om Landskap* beskrivs en dansk forskningsstudie som studerade hur ungdomar utnyttjar det offentliga rummet. Den visar på att ungdomarna ofta tar med sig sin dator/smartphone utanför sin bostad. De vistas i så kallade virtuella rum även då de är utomhus. När ungdomarna fått frågan vad de efterfrågade av offentliga platser var svaret att de önskade grönska och atmosfär. Forskarna drog slutsatsen att de ville uppleva något de inte kunde få framför skärmen - nämligen sinnesintryck, dofter, känna textur och stämningar. Med andra ord de kvalitéer man ofta upplever i naturmiljöer (Berglund, Drougge, Lindberg 2011).

Frågeställning

Arbetets huvudfråga är: *Hur kan man utifrån Olafur Eliassons och Stig L. Anderssons tankar och idéer skapa artificiella naturupplevelser i stadsrum?* Jag har valde att formulera frågan kring "artificiella naturupplevelser" istället för "upplevelser" på grund av att jag ville fokusera på just de upplevelser som känns som en upplevelse av natur men som är genererad av en konstruktion i en byggd miljö.

Syfte och mål

Syftet har varit att undersöka hur Eliassons och Anderssons tankar och idéer kan ligga grund för ett gestaltande som framkallar artificiella naturupplevelser i staden. Jag har även undersökt om det finns något som länkar samman Eliassons konst och Anderssons landskapsarkitektur. Målet har varit att lyfta fram tankar och kriterier som landskapsarkitekter kan förhålla sig till i skapandet av artificiella naturupplevelser. Begreppet artificiella naturupplevelser är i sig inte viktigt, men för arbetet har det varit användbart till att sätta ord på något svårdefinierat. Jag valde att inte fokusera på definitionen utan att undersöka fenomenet. Begreppet använde jag för att beskriva det jag kände i *The Blind Passenger* och som jag tror länkar samman Eliassons konst och Anderssons landskapsarkitektur.

Metod och genomförande

Övergripande metod

Huvudfrågan: *Hur kan man utifrån Olafur Eliassons och Stig L. Anderssons tankar och idéer skapa en artificiell naturupplevelse i ett stadsrum?* besvarades i fyra steg:

1. Studier av Eliassons och Anderssons tankar och verk.
2. Studiebesök vid Eliassons och Anderssons verk.
3. Utvecklande av egna idéskisser på artificiella naturupplevelser
4. Jämförande analys av litteraturstudierna, studiebesöken och de egna idéskisserna.

I litteraturstudierna identifierades tankar som jag ansåg viktiga för min frågeställning. Dessa lyftes fram och utifrån dessa formulerade jag studiefrågor till studiebesöken. Syftet med besöken var att en fördjupad förståelse för litteraturen och att själv få direkta upplevelser av verken. Efter studiebesöken utvecklade jag egna idéskisser på gestaltningar som kan framkalla artificiella naturupplevelser. I steg fyra jämförde och analyserade jag resultatet från litteraturstudierna, studiebesöken och egna idéskisser. I detta avsnitt besvarades min huvudfråga. Här nåddes även målet om att lyfta fram tankar och kriterier som landskapsarkitekter kan förhålla sig till i skapandet av artificiella naturupplevelser.

Litteraturstudier

Jag har studerat litteratur och film som handlar om Olafur Eliasson och Stig L. Andersson. Fokus har legat på vad de själva uttryckt om *upplevelse*, *besökaren*, *natur* och *stad*. Inom denna avgränsning har jag därefter identifierat tankar som jag uppfattat som viktiga för min frågeställning om artificiella naturupplevelse i stadsmiljöer.

På internet använde jag mig av sökmotorerna www.google.com, www.bing.com och www.youtube.com. De sökord jag använde var: *Olafur Eliasson*, *Stig L. Andersson* och *SLA landscape architecture*. Det visade sig att Sveriges Television gjort ett inslag och två program om Olafur Eliasson. Dessa tog jag del av på Kungliga Biblioteket i Stockholm. Böcker sökte jag efter på www.amazon.com och i Libris nationella bibliotekskatalog. Det finns en uppsjö av konstböcker om Eliasson och ett tiotal går att ta del av på Nationalmuseums och Moderna Museets Konstabibliotek i Stockholm. Flera av dessa böcker innehåller delar som Eliasson själv skrivit. När det kommer till Andersson finns det mindre material, endast ett fåtal böcker skrivna och inga av dem finns på svenska bibliotek eller säljs i Sverige. Genom Amazon kan man beställa boken *SLA by SLA*. Landskapsarkitekturmagasinet *TOPOS* har flera artiklar om eller skrivna av Andersson. Dessa har jag läst på Arkitekturbiblioteket i Stockholm. På internet finns information om Andersson och hans projekt, bland annat på SLA's hemsida www.sla.dk och på en hemsida om Köpenhamns arkitektur som heter Copenhagen X, www.chpx.dk.

Studiebesök

Mitt val av platser att besöka gjorde jag efter att studerat beskrivningar av samtliga verk av Eliasson och Andersson i Norden. Flera verk finns i Öresundsregionen och av praktiska skäl valde jag att avgränsa mig till dessa. Därefter valde jag ut de som jag uppfattade genererade artificiella naturupplevelser. Av Anderssons projekt besökte jag Solbjerg Plads och Under The Crystal. Jag har använt mig av det danska namnet *Solbjerg Plads* för att undvika missförstånd då det engelska namnet *Solbjerg Square* innefattar både Solbjerg Plads och Solbjerg Torv. Syftet med mina studiebesök har varit att få en fördjupad förståelse för hur Eliasson och Andersson mer konkret har skapat artificiella naturupplevelser och att själv få en direkt upplevelse av dem.

Jag har inte analyserat eller kartlagt projekten enligt någon av de metoder jag vanligtvis använder mig av som landskapsarkitekt. Min metod har istället varit att när jag närmade mig verken hade jag studiefrågor som jag byggt utifrån

litteraturstudierna. Dessa frågor gjorde det lättare för mig att jämföra om det Eliasson och Andersson hävdar i teorin stämmer överens med deras verk i praktiken. Vid besöken av Eliassons verk försökte jag besvara frågorna: *Väcker konstverket tankar om hur jag tar in min omgivning?* och *Förändras konstverket utifrån hur jag använder det?* När jag besökte Anderssons verk styrdes jag av frågorna *Stimuleras platsen av naturens processer?* och *Är platsen föränderlig?* Förutom att besvara mina frågor försökte jag vara lyhörd för och metodiskt dokumentera vad jag kände på platsen. När verket framkallade en känsla eller en tanke antecknade jag vad upplevde och tog en bild över vad jag såg. Efter besöket gjorde jag ett dokument i vilket jag placerade mina anteckningar i kronologisk ordning och sorterade därefter mina foton efter dem. Anteckningarna utvecklades till en beskrivande text. Tanken var att fotografierna tillsammans med texten ska ge en förståelse för de känslor och tankar som mitt besök väckte. Efter att jag färdigställt min beskrivning gjorde jag en reflektion över mina upplevelser och hur de besvarat mina frågor.

Utvecklande av egna idéer

Under arbetets gång har jag funderat över hur artificiella naturupplevelser kan gestaltas och tankar om hur detta kan göras har väckts i min vardag. Utifrån dessa idéer skissade jag fram bilder för att få en fördjupad förståelse för hur de kan ta form. Syftet med att utveckla egna idéer på hur artificiella naturupplevelser kan se ut har dels varit att besvara min huvudfråga, men också för att väcka nya insikter om ämnet.

Jämförande analys

I detta steg analyserades och jämfördes litteraturstudierna, mina erfarenheter från studiebesöken och egna idéskisser. I analys besvarade huvudfrågan *Hur kan man utifrån Eliassons och Anderssons tankar skapa artificiella naturupplevelser i staden?* och nådde målet om att lyfta fram tankar och kriterier som landskapsarkitekter kan förhålla sig till i skapandet av artificiella naturupplevelser.

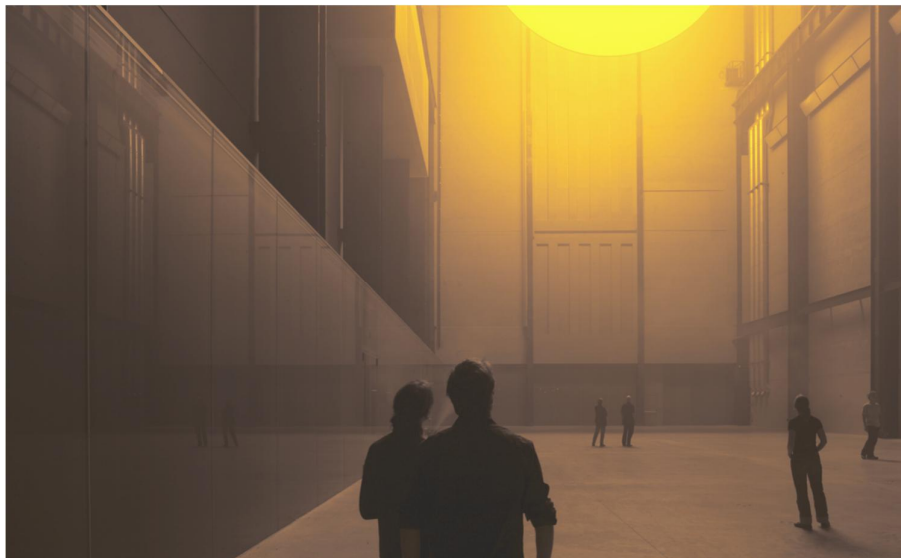
Redovisning

I redovisningen av litteraturstudierna lyftes de tankar som jag uppfattade knutna till artificiella naturupplevelser i stadsmiljöer. Av Eliassons valde jag att redogöra för hans tankar om: *Omvärlden som subjektiv och påverkbar, integrering av besökaren i dess omgivning, stadens platser, konstverkets konstruktion och vädret.* I Anderssons fall lyfte jag fram hans idéer om: *Naturen i staden, upplevelser i staden och föränderliga stadsmiljöer.* Detta redovisades var för sig i olika stycken. Uppdelningen gjordes för att få en struktur på arbetets innehåll och göra det lättillgängligt och enkelt att förstå. Varje stycke har avslutats med en beskrivning och en bild av ett verk som anknyter till det stycket handlar om. Studiebesöken har redovisats i text och bild utifrån hur jag upplevde verken. Den jämförande analysen har presenterats i text och med bilder från studiebesöken och egna skisser.

Introduktion till Eliasson och Andersson

Olafur Eliasson

Olafur Eliasson föddes i Köpenhamn 1967 av isländska föräldrar. Han växte upp i Danmark men var ofta på besök på Island där hans far bosatte sig när Olafur var tre år. 1995 tog Eliasson examen i konst på Kungliga konstakademin i Köpenhamn och samma år flyttade han till Berlin där han skapade studio Olafur Eliasson (www.oalfureliasson.net). Studion kan ses som ett laboratorium där olika experter arbetar med att utveckla Eliassons idéer (SVT 2011). Eliasson fick sitt stora genombrott år 2003 då han representerade Danmark på konstbiennalen i Venedig och samtidigt ställde ut verket *The Weather Project* på Tate Modern i London. *The Weather Project* blev en stor succé med över en miljon besökare (SVT 2004 A). Nationalencyklopedin beskriver Eliassons konst som installationer som är tematiserade kring främst naturfenomen som vattenfall, solnedgångar, dimma och regnbågar. Installationerna framkallas av tekniskt avancerade konstruktioner som lämnas synliga som en del av verket (Nationalencyklopedin 2011).

The Weather Project på Tate Modern i London 2003 © Studio Olafur Eliasson

Stig L. Andersson

Stig L. Andersson är född 1957 och tog arkitektexamen år 1986 på Kungliga konsthögskolan i Köpenhamn, Danmark. Efter examen erhöll Andersson ett forskningsstipendium som han använde till att besöka Teknologiska institutet i Tokyo, Japan. Andersson fick även danska statens konststipendium under tre år. 1991 grundade han arkitektkontoret SLA. Kontoret har vunnit flera tävlingar och genomfört flera internationellt uppmärksammade projekt (Topos nr. 40, 2002), ett exempel är utemiljön kring SEB´s kontor i Köpenhamn som invigdes 2011. SLA var till en början enbart inriktat på gestaltande landskapsarkitektur, men har utvecklat en bredare kompetens och arbetar idag även med storskalig stadsplanering. Andersson fick år 2002 det prestigefulla priset *Eckersberg Medaljen* för den konstnärliga kvalitén i hans arbete. Andersson är medlem i konstnärsgruppen Kammeratern (www.sla.com). Den gemensamma utgångspunkten för Kammeraternes konstnärer har varit ett socialt och konstnärligt engagemang, som ofta haft en politisk laddning. Konsten har ofta handlat om människors förhållande till deras sociala eller yrkesmässiga miljö (Denstoredanske, 2011).

Ett av SLA´s uppmärksammade projekt; utemiljön kring SEB´s kontor i Köpenhamn.

Olafur Eliassons tankevärld

I mina studier av Eliassons tankar har jag identifierat fem teman som jag uppfattar som intressanta för min frågeställning: Omvärlden som subjektiv och påverkingsbar, integrering av besökaren i dess omgivning, stadens platser, konstverkets konstruktion och vädret. Jag har valt att beskriva dessa var för sig även om de i Eliassons konst ofta är sammanflätade. Varje avsnitt avslutas med en beskrivning av ett verk som anknyter till det avsnittet handlat om.

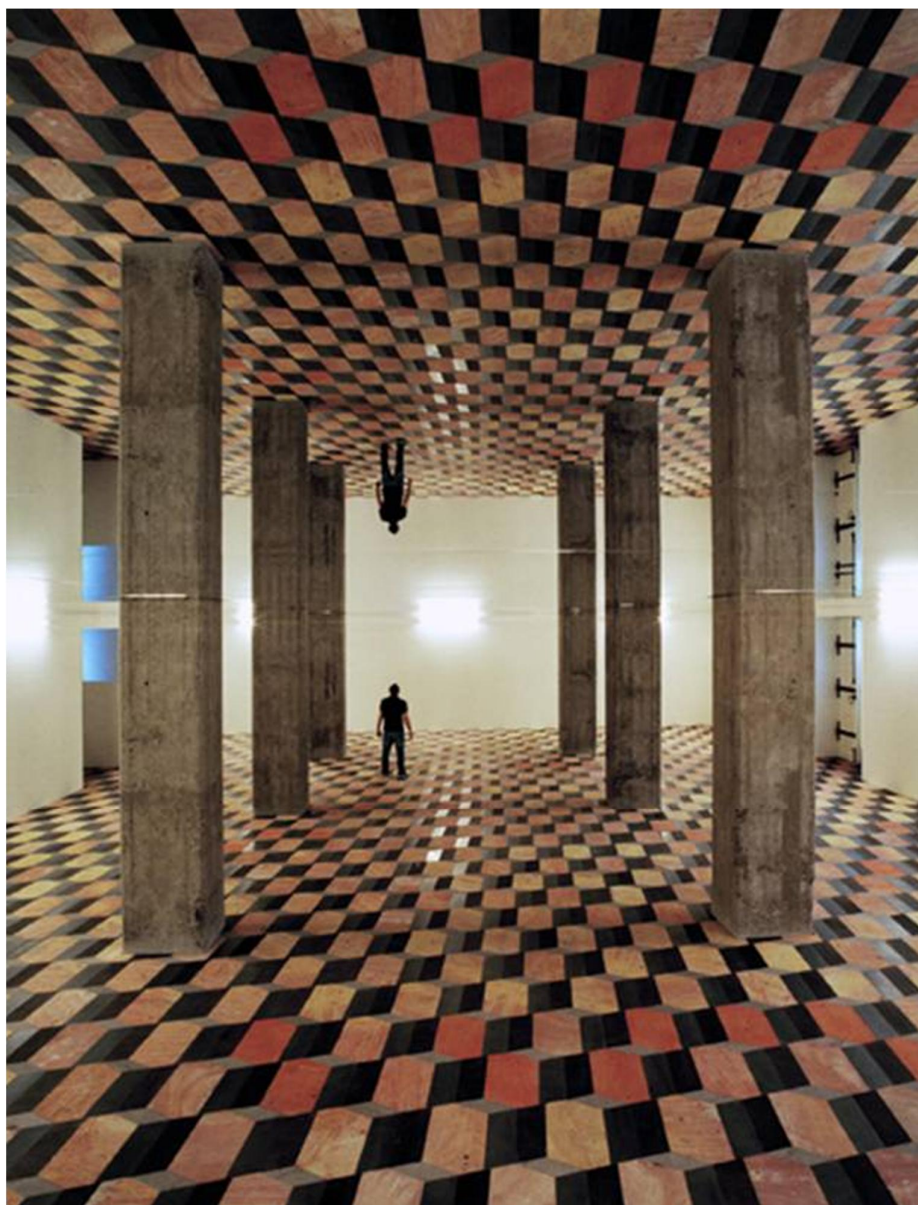
Omvärlden som subjektiv och påverkingsbar

I Tv-programmet K-special berättar Eliasson att vill visa på att människors omvärld är en subjektiv konstruktion och därmed påverkingsbar. Han menar att om verkligheten ses som en subjektiv konstruktion istället för en objektiv sanning, då är det enklare att se att den går att påverka. Han menar vidare att när omvärlden går att påverka, då blir den inkluderande (SVT 2011). Dessa idéer finns inom fenomenologin och i ett samtal med konstnären Robert Irwin berättar han att ämnet varit en inspiration för honom sen han gick på konstskola. Han nämner att inom ämnet ser han störst potential i idén om att det subjektiva kan förändras (Grynsztejn, 2007). Eliasson säger även att han vill få besökarna av hans konst att se på omvärlden på ett nytt och mer kritiskt sätt (Grynsztejn, 2007). I boken *Olafur Eliasson: Minding The World* skriver Eliasson att när han gör ett konstverk tänker han på hur besökarna kommer att uppleva verket utifrån de sociala och kulturella koder som de bär med sig, men även på hur de kommer att förändra verket och upplevelsen av det (Eliasson & Ørskou, 2004).

Hur Eliassons tankar kring verkligheten som subjektiv får uttryck i hans konst beskriver Eiríkur Thorláksson i boken *Frost Activity*. Här skriver Thorláksson att demolerande och återskapande av vår omgivning är ett viktigt tema i Eliassons konst. Han menar att Eliasson vill med sin konst utmana betraktarens förståelse för sin omvärld. Han beskriver Eliassons konstverk som situationer i vilka besökaren behöver använda alla sina sinnen för att greppa sin omvärld. Att konsten får besökaren att stanna upp, se sig omkring och känna in sin omvärld på ett nytt och minnesvärt sätt (Eliasson, 2004).

Frost Activity

Konstverket med samma namn som boken, *Frost Activity*, är ett exempel på hur Eliasson utmanar betraktarens förståelse för omgivningen. Verket består av ett rum där golvet har ett geometriskt mönster och där taket täckts av spegelglas. Golvet mönster utmanar vår förväntan om att golvet består av en platt yta. Mönstret förändras beroende på betraktarens position i rummet och från vilken vinkel han eller hon ser det (Eliasson, 2004).

I konstverket Frost Activity utmanas betraktarens förståelse för dennes omvärld. Reykjavik Art Museum-Hafnarhús, 2004. © Studio Olafur Eliasson

Integrering av besökaren

Eliasson vill genom sin konst väcka frågor kring hur vi uppfattar och ser på vår omvärld. Ett sätt att göra det är enligt Eliasson att integrera och involvera besökaren i konstverket. Besökaren blir involverad i den situation som konstverket utgör genom att det reagerar på och förändras utifrån hur betraktaren rör sig. Genom att besökaren förändrar konstverket, förändrar han eller hon även sin omgivning (SVT2011). Ofta har Eliassons konstverk ordet "Your" (din) i sina namn. Han berättar att det är för att indikera att det finns en grad av subjektivitet i verket, att beroende på hur just du använder verket skapas en upplevelse som är unik för dig (DW-TV). I boken *Olafur Eliasson* beskrivs ett samtal mellan Eliasson och chefen för Moderna Museet i Stockholm, Daniel Birnbaum. De diskuterar Eliassons konst och här säger Eliasson att han vill skapa

verk som förändras med varje besökare. Verk som ständigt förändras och aldrig upplevs som det gjort tidigare. Eliasson säger att han vill få besökarna att bli delaktiga i verken utan att visa på hur de ska bli delaktiga. Han säger att det är viktigt att undvika ett ramverk för hur besökarna ska uppleva verket eller engagera sig i det (Birnbbaum, Grynsztejn & Speaks, 2002). Eliasson berättar att en aspekt av hans konst som han tycker är viktig är att utan betraktaren förändras inte konstverket och det blir ointressant (SVT 2011).

Your Watercolour Horizon

Konstverket består av en rund vattenspegel vars vågrörelser projiceras på de väggar som omsluter det. Vågorna frambringas och styrs av besökarens rörelse på en golvplanka. När ingen går på plankan ligger vattnet stilla och på väggarna visas endast en rak, intetsägande linje. Eliasson menar att när betraktaren blir delaktig och påverkar upplevelsen av dennes omvärld, då är den föränderlig och förhandlingsbar. Omvärlden blir öppen och inkluderande istället för exkluderande (SVT 2011).

I konstverket Your Watercolour Horizon genererar betraktaren vattenrörelser som projiceras på rummets väggar. Foto© Studio Olafur Eliasson

Staden

Den ideella organisationen TED¹ har en hemsida där man kan se föredrag om innovativa idéer kring teknologi, design och underhållning. På denna hemsida finns en föreläsning av Eliasson där han presenterar sin konst och bland annat pratar om sin syn på staden och dess platser. Han förespråkar platser som har en dimension av tid och som är föränderliga. Eliasson hävdar att besökaren blir

¹ TED är en organisation som har syftet att sprida idéer inom teknologi, design och underhållning. På www.TED.com kan man ta del av föredrag som hållits på konferenser anordnade av organisationen. Deras slogan lyder "Ideas worth sharing".

delaktig i sin omgivning när han eller hon upplever att han kan förändra den eller att han kan se att den förändras över tid. Eliasson är emot historiska, konserverade platser som upplevs tidlösa och statiska. Han jämför statiska platser med en två-dimensionell bild. Han poängterar att det är en viktig skillnad mellan en kropp som känner att den är del av en plats och en kropp som känner att den står framför en bild. Eliasson säger vidare att idén om staden som en bild är något konsten sen länge ifrågasatt och motarbetat (TED). I boken *Your engagement has consequences* behandlar Eliasson samma idéer och menar att varje plats har en inneboende potential i att omvärderas och omförhandlas. Han vill utveckla denna potential genom konst och vill göra oföränderliga platser föränderliga. Eliasson skriver vidare att en mer demokratisk relation till vår omgivning görs möjlig om platser ses som dynamiska, förhandlingsbara och föränderliga. Istället för att bli styrd av bestämmelser kring hur platser ska användas och skapas, kan människor själva välja förhållningssätt som utgår ifrån dem själva (Eliasson & Eggel, 2006). I grunden handlar det för Eliasson om hur vi lever tillsammans och känslan av att kunna påverka det samhälle och den omvärld vi lever i. Han menar att engagera sig i sin värld är att ta ansvar (TED). I en film som konstmuseet MoMA har gjort beskriver Eliasson samma tankar och säger att alla människor i grunden vill engagera sig och känna sig delaktiga i sin omvärld (MoMA, 2008).

The Green River

Verket *The Green River* genomfördes vid fem tillfällen under 1998-2001 i fem olika städer. Verket bestod av uranin som hållts i vattenkanaler i centrala delar av Tokyo, Stockholm, Los Angeles, Moss och Bremen. Uranin är ett giftgrönt färgämne som är ofarligt för miljön (Birnbau et al., 2002). I SVT's program bildjournalen pratar Eliasson om konstverket och specifikt när det utfördes i Stockholm. Att han valde att utföra verket i Stockholm är på grund av att han anser Stockholms centrala delar i allt för stor utsträckning betraktas utifrån dess representativa funktion. Han menar att många ser på staden mer som ett vykort än som en plats för människor. Stockholms centrala delar ses som något statiskt och inte som något föränderligt säger han. Eliasson berättar vidare att med det färgade vattnet vill han visa att staden är byggd av rörelser. Det strömmande vattnet i Stockholms centrala delar är ett exempel på en rörelse som uppmärksammas på ett nytt sätt då det blir färgat grönt. Han vill accentuera platsens, i detta fall vattenytans, dimension av tid. Det gröna fältet av färgat vatten förflyttas genom staden med tiden, det stannar inte upp, betraktaren ser fältet bara i det ögonblick det befinner sig inom betraktarens synfält (SVT 2004 A).

Susan May är kurator på Tate Modern i London och ser *Green River* som ett sätt för Eliasson att utmana de fördomar och idéer vi har om vår omvärld. *Green River* får stadens invånare att ompröva sin syn på sin omvärld, i det här fallet staden och sin egen position i den (May, 2003).

Green River sett från vasabron i Stockholm. © Studio Olafur Eliasson

Konstverkets konstruktion

Eliassons konstverk kräver olika tekniska lösningar som alltid lämnas synliga för betraktaren. I en intervju får han frågan varför han i verket *The Weather Project* låtit bli att skapa en total illusion av en sol och istället lämnat rep och rökmaskiner synliga. Eliasson svarar att han väljer att visa verkets baksida för att betraktaren ska fokusera på upplevelsen av verket istället för att lägga energi på att förstå det. Eliasson säger att om han hade gömt rökmaskinerna skulle betraktaren gå runt och leta efter dem för att försöka lista ut hur verket är konstruerat. Om det istället står klart att det är en konstruktion, att verket i det här fallet består av en rökmaskin och några lampor, då kan betraktaren börja tänka på sig själv och hur han eller hon upplever verket (SVT 2004 B).

New York City Waterfalls

New York City Waterfalls var ett offentligt konstverk bestående av fyra temporära vattenfall som ställdes upp på olika platser längs Hudsonfloden i New York, USA. De var aktiva från den 26:e juni till den 13:e oktober 2008. Vattenfallen gjordes möjliga genom att vatten pumpades upp för 30 till 40 meter höga byggställningar och föll därefter ner i floden (www.nycwaterfalls.org).

New York City Waterfalls är ett gott exempel på ett konstverk där konstruktionen är synlig, även om det är inte var Eliassons främsta syfte. Under Eliassons föredrag för TED berättar han att där är tack vare hans vandringar på Island som han har lärt sig att använda vattenfall som ett mått på avstånd. Vatten faller alltid lika fort, men sett från längre avstånd kan det uppfattas som att det faller långsammare. Ju längre bort ifrån vattenfallet du står, desto långsammare ser vattnet ut att röra sig.

Genom att ställa ut vattenfall i Hudsonfloden gav de en känsla för New Yorks skala, en uppfattning om hur höga skyskraporna verkligen är (TED).

Bilden visar Brooklyn Bridge och ett av fyra vattenfall som ställdes upp längst Hudson river i New York. Vattenfallets konstruktion är synlig. Foto: © Studio Olafur Eliasson

Vädret

I boken *The Weather Project* finns en text av Eliasson där beskriver sina tankar om vädret och varför fenomenet är intressant för honom. Han menar att vädret har varit en central faktor för människan sedan urminnes tider och att det är kopplat till alla aspekter av våra liv; kulturella, ekonomiska, politiska, tekniska och känslomässiga. Han menar vidare att vädret påverkat planeringen av våra städer och att det är en stor del av stadens uttryck och liv. En annan intressant aspekt för Eliasson är att vädret är den enda naturkraft som finns kvar i staden. Han menar även att människan har lärt sig att förhålla sig till tid genom vädret, att det hjälper oss att förstå tidens gång (May, 2003). I SVT's dokumentär *Olafur Eliasson - vädret som konst*, berättar han även att vädret är intressant för det är en av få saker som vårt samhälle varken kan styra eller förutspå. Enligt Eliasson stämmer endast 68 % av våra väderprognoser (SVT 2004 B).

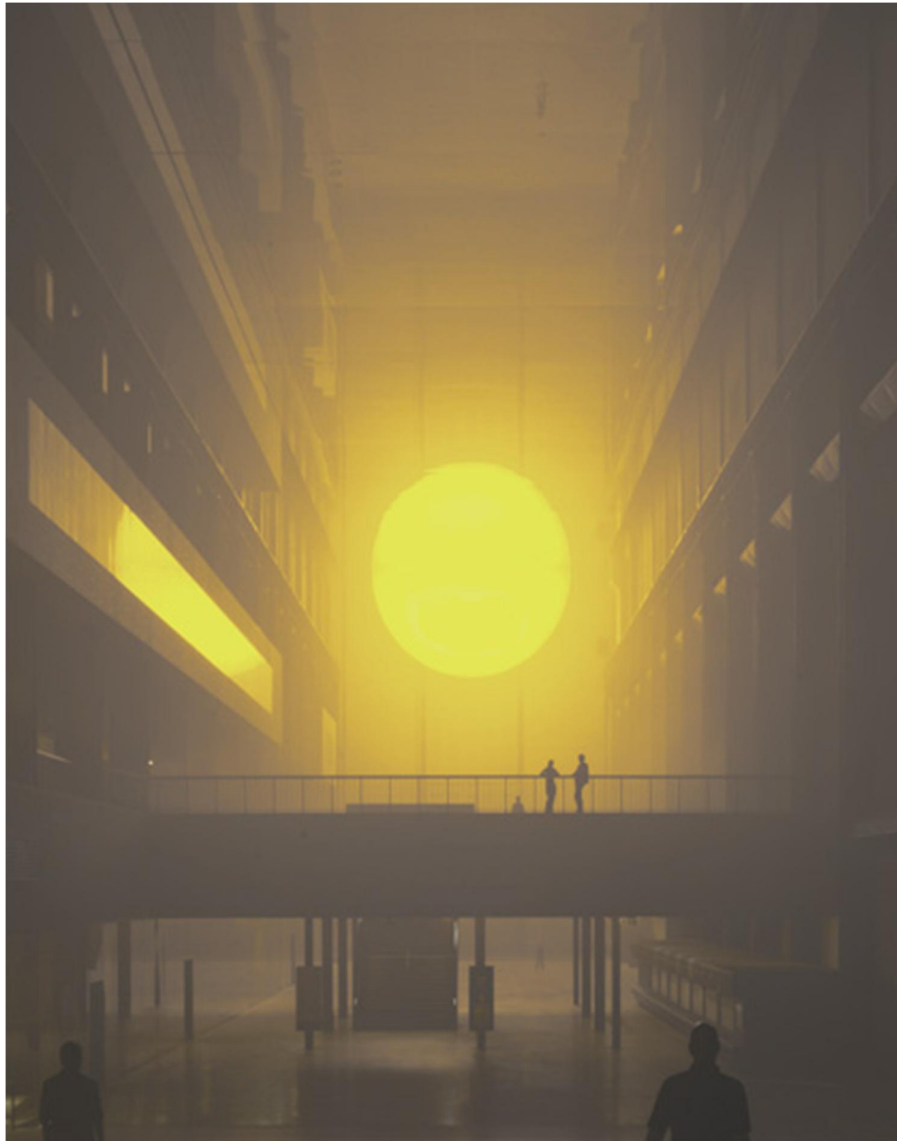
The Weather Project

Det verk jag valt att koppla till detta stycke heter *The Weather Project*. Verkets namn antyder att det handlar om vädret. Jag har dock inte sett några direkta kopplingar mellan detta verk och det Eliasson säger om vädret. Verket är ändå relevant för förståelsen av hans tankar kring upplevelser som ger en känsla av natur och därför har jag valt att lyfta fram det.

Konstverket *The Weather Project* ställdes ut på Tate Modern² i London år 2003. Konstverket bestod av ett spegelglas som täckte utställningssalens tak, ånga och en halvcirkelformad transparent skiva som belystes bakifrån. Skivan släppte igenom ett gult ljus och var placerad högst upp hallens ena kortsida. Eftersom den halvcirkelformade skivan satt högst upp, alldeles intill det speglade taket,

² Tate Modern är ett av fyra konstmuseer som ingår i den brittiska konstinstitutionen Tate.

bildade den tillsammans med sin spegelbild en hel cirkel (TED). Utställningen bestod även av en skriftlig del där resultaten från en enkätundersökning om människors förhållande till vädret presenterades. Resultatet av enkäten publicerades som reklam för utställningen runt om i London och i fanns med i museets utställningskatalog. Enkäten finns idag öppen för alla på Tates hemsida. Här får man svara på frågor som; *Om du fick välja, skulle du vilja kontrollera vädret?* eller *Hur länge pratar du i snitt om vädret under en dag?* Resultatet av undersökningen förändras ständigt och på hemsidan finns ett grafiskt diagram som visar hur människor runt om i världen svarat (www.tate.org.uk).

The Weather Project består av spegelglas, en transparent skiva, belysning och ånga. Eliasson kallar den för "solen" (SVT 2004 B). © Studio Olafur Eliasson

Eliasson tror att folk tar till sig The Weather Project därför att verket går att genomsåda. Han menar att det råder ingen tvekan om att det inte är en riktig sol och därför kan betraktaren enkelt dekonstruera upplevelsen, men väljer istället att bli delaktig i konstupplevelsen. Beträktaren ser sig själv uppleva situationen i det speglade taket (SVT 2004 A). Eliasson säger att när betraktaren är en del av platsen och upplever den, skapar han eller hon tillsammans med de andra betraktarna det ögonblick som sker i tiden. Eliasson menar att det är viktigt att se på upplevelser av konst som något med politisk eller social potential, att den har en ytterligare dimension än en banal upplevelse (SVT 2004 B). I en film som Tate gjorde i samband med utställningen beskriver Eliasson ögonblicket när betraktaren ser sig själv uppleva något som "seeing yourself sensing" (www.tate.org.uk).

I dokumentären "Olafur Eliasson - Väder som konst" intervjuas några av The Weather Project's besökare. En av dem berättar att han fascineras av verket och det faktum att han upplever konsten som natur. Han säger att han upplever solens kraft, även om han vet att det inte är en riktig sol. Han säger att folk som kommer till utställningen slappnar av och konstverket har en terapeutisk effekt trots att det inte är "äkta" natur (SVT2004 B).

I samma dokumentär intervjuas Eliasson i Tates utställningssal medan The Weather Project är igång. Eliasson står på en bro varifrån han kan se ut över utställningshallen med dess besökare som rör sig samtidigt som de tittar upp i taket och ser sig själva. Ett par ligger ner och vinkar upp till sin spegelbild. Under intervjun organiserar sig plötsligt besökarna och lägger sig så att de med sina kroppar tillsammans bildar orden "GO HOME BUSH". Eliasson skiner upp när han ser det och säger att det var roligt att se att hans konst har en politisk potential (SVT 2004 B).

Sammanfattning av Eliassons tankevärld

Att väcka tankar kring vår verklighet som en föränderlig och subjektiv konstruktion är ett grundläggande motiv för Eliassons konst och de upplevelser den genererar. Eiríkur Thorláksson beskriver Eliassons konstverk som situationer i vilka vår förståelse för vår omvärld blir utmanad. Beträktaren behöver använda alla sina sinnen för att förstå den omvärld som konstverket utgör. Thorláksson skriver att Eliasson får betraktaren att stanna upp, se sig omkring och känna in sin omvärld på ett nytt och på ett minnesvärt sätt.

En annan strategi som Eliasson använder sig av är att göra besökaren delaktig i sina konstverk. Han menar att om besökaren kan påverka sin omgivning, då blir den inkluderande. Samma idé har han för stadens platser. Han säger att platser som inte går att påverka eller förändra är exkluderande. Han vill med sin konst visa på att alla platser kan omvärderas och omförhandlas. Han menar att en mer demokratisk relation till vår omgivning görs möjlig om platser ses som dynamiska, förhandlingsbara och föränderliga. Istället för att bli styrd av bestämmelser kring hur platser ska utnyttjas och skapas, kan människor själva välja förhållningssätt som utgår ifrån dem själva. För Eliasson handlar det i grunden om hur vi lever tillsammans och att kunna påverka det samhälle och den värld vi lever i.

Vädret har enligt Eliasson en stor påverkan på våra dagliga liv och är en av de få saker som vårt samhälle inte kan förutspå eller styra. Vädret är en del av naturen och den enda naturkraft som finns kvar i staden menar Eliasson.

De tekniska konstruktioner som utför maskineriet i hans konst lämnas alltid synliga. Eliasson väljer att visa verkets dem för att betraktaren ska fokusera på upplevelsen av verket och inte fundera på hur det gjorts möjligt.

Ur den kunskap som jag har erhållit om Eliassons tankevärld tar jag framförallt med mig två frågor som jag vill undersöka närmare i mina studiebesök.

*Väcker konstverket tankar om hur jag tar in min omgivning?
Förändras konstverket utifrån hur jag använder det?*

Studiebesök vid Eliassons konstverk

För att få en fördjupad förståelse för Eliassons tankar har jag besökt två av hans verk; The Blind Passenger på konstmuseet Arken i Ishøj och The Pavilion som är placerat i naturområdet Lernacken utanför Malmö. Texten nedan beskriver först konstverken och min upplevelse av dem, därefter reflekterar jag över min upplevelse och hur det relaterar till Eliassons tankar och idéer om sin konst.

The Blind Passenger

The Blind Passenger var ett konstverk i Eliassons utställning med samma namn på Arken museum för modern konst i Isoj Danmark, från den 27:e november 2010 till den 27:e november 2011. Utställning var den sista av flera utställningar som museet presenterat under temat Utopi (www.arken.dk).

The Blind Passenger är det enda av mina studiebesök som jag inte hade någon förkunskap om. Även om jag inte tänkte på mina studiefrågor under mitt besök har jag använt dem som underlag för mina reflektioner.

The Blind Passenger: 3:e september 2011

Det första konstverket i utställningen är The Blind Passenger. Verket består av en avlång, friställd, träkonstruktion. Det står klart för mig att det jag ser är verkets utsida för det ser inte speciellt märkvärdigt ut. Det liknar någon form av temporär byggnad i trä. På dess långsida ser jag ett ventilationsrör. På ena kortsidan finns två svängdörrar och jag antar att tanken är att jag ska öppna dem och gå in i konstruktionen.

Utsidan av Eliassons verk The Blind Passenger. Foto: © Studio Olafur Eliasson.

När jag kommit in i verket blir jag fullständigt uppslukad av kompakt dimma och ett kallt vitt ljus. Jag ser inga väggar, tak eller golv, synen tar endast in det vita ljuset och den täta dimman. Jag söker med blicken efter något att fokusera på för att förstå min omgivning, men det enda jag kan urskilja är verkets övriga besökare som otydliga gestalter.

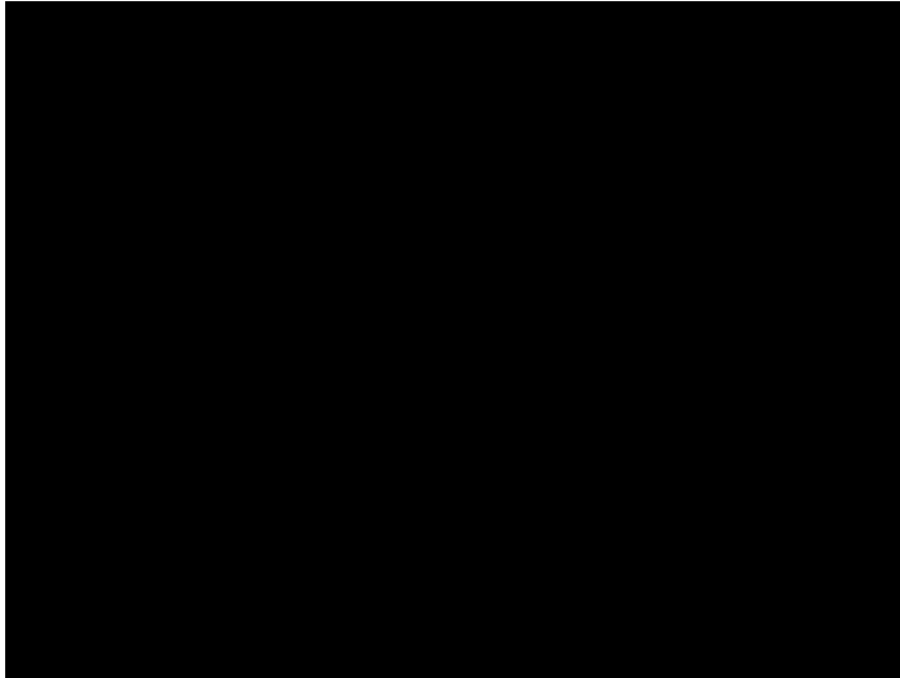
Tunneln är fylld av rök och ett vitt ljus.

Jag har inget materiellt att förhålla mig till. En känsla kommer över mig, det är som att jag tar in platsen med hela kroppen istället för med synen som jag är van vid. Att känna av rymd på detta sätt har jag upplevt en gång tidigare och det var när jag befann mig i en tusenårig skog i Red Wood Nationalpark i Kalifornien. Jag uppfattar situationen som att jag befinner mig på en plats av en väldig rymd. Jag rör mig in i röken, sakta och försiktigt eftersom jag knappt ser något. I takt med att jag rör mig framåt förändras ljuset sakta. Det blir långsamt mörkare och jag får känslan av att rummet krymper.

I takt med att jag rör mig inåt tunneln, blir det mörkare och rummet upplevs som mindre.

Efter att jag gått ett antal steg tittar jag bakom mig och ser det vita ljuset skymta längre bort. Jag har svårt att avgöra avståndet mellan där jag står och det vita ljuset. Det blir tydligt för mig att jag har svårt att uppskatta avstånd och tid inne i tunneln. Jag fortsätter framåt och det minskande ljuset övergår till slut i totalt mörker.

Det mörka ljuset övergår till slut i totalt mörker.

Nu känns det som att rummets tak och väggar är närmare min kropp, jag känner mig nästan trängd. Som att rummet krympt ner till en liten låda. Mörkret blir mindre kompakt och avtar långsamt medan jag rör mig framåt. Det ljusnar, men det är inte det vita ljus som jag upplevt tidigare utan det är ett klart blått ljus som långsamt tar över min omgivning. Färgerna skiftar i det tempo som jag rör mig framåt och jag väljer att stanna upp en stund för att känna in den blåa sfär jag nu befinner mig i. Färgtonen får mig att tänka på vatten och jag leker med tanken att jag är under vatten.

Ett kompakt mörker övergår långsamt till ett blått dis. © Studio Olafur Eliasson

Jag går vidare och det blå ljuset tonar sakta över till ett dovt skogsgrönt ljus. Jag hör andra besökare röra sig i tunneln, när de kommer tillräckligt nära kan jag se deras siluetter. Flera besökare rör sig mot mig, vissa hinner jag inte uppfatta i tid och krockar med, andra lyckas jag undvika att gå på och vissa hör jag passera utan att jag ser dem. Det skogsgröna ljuset går därefter över till en intensiv magenta. Färgen är så pass stark att jag har svårt att se den som en enskild färg, andra färger börjar flacka framför mig och finns kvar även efter att jag slutit ögonen. Jag rör mig vidare och ljuset av magenta övergår till violett som är enklare för mig att se som en färg. Det violetta tonar sedan över till ett varmt orange ljus.

Det violetta ljuset tonar över till ett varmt orange ljus. Foto: © Studio Olafur Eliasson.

Jag tänker först att det blev varmare men det är mina sinnen som lurar mig. Det har egentligen inte blivit varmare, jag bara upplever det så på grund av att jag förknippar det orangea ljuset med värme. Det orangea ljuset skiftar till ett gult ljus som därefter går över till det vita ljus jag upplevde i början av min resa. Det vita ljuset blir också slutet på vandringen, jag stöter på en dörr som jag öppnar och som leder mig ut ur tunneln.

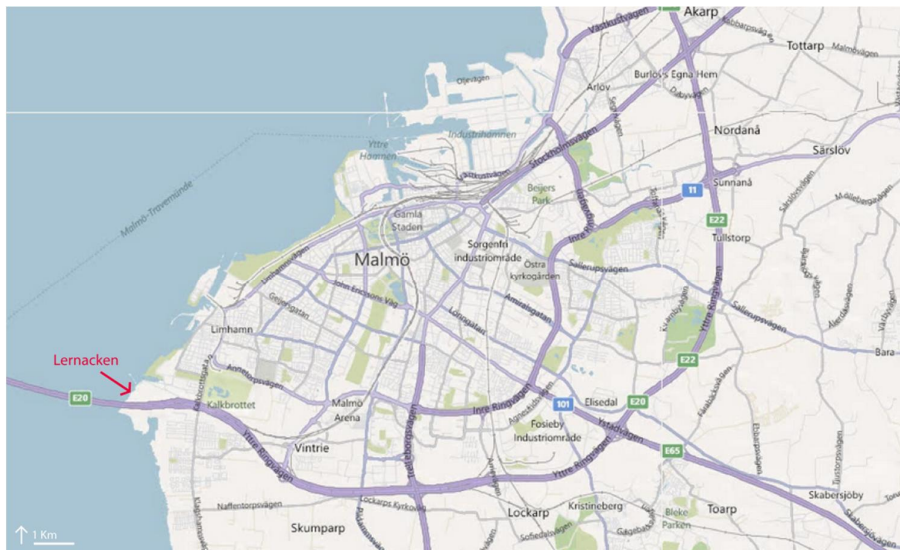
När jag kommer ut ur tunneln är jag tillbaka i den värld jag är van att vistas i och det blir tydligt för mig att jag nu läser av min omvärld främst med synen. Min blick fastnar genast på ett hörn på en bänk. Det är som att jag uppfattar linjer, kanter och materia på ett klarare och mer fokuserat sätt än vanligt. Utställningshallens miljö känns stum, hård och banal. Banal i den meningen att den har ingen atmosfär eller stämning, miljön väcker inget särskilt inom mig. Jag är uppspelt av min upplevelse av *The Blind Passenger* och känner mig mått på inspiration och intryck. Jag fortsätter trots det att gå runt i museet och efter en stund reflekterar jag över att jag inte längre uppfattar min omgivning på ett ovanligt klart sätt. När jag cyklar hem tänker jag på *The Blind Passenger* och en idé om detta arbete börjar ta form.

Reflektion av The Blind Passenger

The Blind Passenger gjorde mig uppmärksam på rumslighet, min rörelse och färg. Den fick mig att känna av platsen och rummet på ett ovanligt sätt. Det var som att min kropp blir mer närvarande för mig och att jag kände av rummet med hela min kropp och inte främst med synen som jag brukar. På detta vis besvaras min fråga: *Väcker konstverket tankar om hur jag tar in min omgivning?* Ljuset skiftar i färg beroende på om jag rör mig framåt. Detta besvarar min andra fråga: *Förändras konstverket utifrån hur jag använder det?* Det skiftande ljuset väcker även tankar kring hur jag ser på rumslighet, när jag befinner mig i det mörka partiet upplever jag min omvärld som trängre än när jag är i det vita ljuset. Konstverket gör mig även uppmärksam på att jag upplever färger olika och att jag kopplar ihop orange ljus med värme. När jag kommer ut ur konstverket, tillbaka till den värld jag vant mig vid att läsa av och förstå upplever jag den lite annorlunda. Det är som att jag ser kanter och materia klarare än jag brukar, det blir även tydligt för mig att utställningssalens saknar stämning och atmosfär. Efter en stund reflekterar jag över att effekten har ebbat ut.

The Pavilion

The Pavilion är en del av konstverket The Movement Meter som blev färdigställt år 2002 i naturområdet Lernacken utanför Malmö. Lernacken är en udde som sträcker sig ut i Öresund och som skapats av överblivet stenmaterial från Limhamns kalkstensbrott. På Lernacken ligger Öresundsbrons brofäste.

Lernacken ligger sydväst om Malmö

The Moving Meter består av två konstverk som är placerade på varsin sida om brofästet The Pavilion står norr om brofästet och The Tower är placerat söder om brofästet (www.statenskonstrad.se). Trots att de två konstverken är samlade under ett namn är de alltså geografiskt skilda.

The Pavilion och The Tower är placerade på varsin sida om Öresundsbronns brofäste.

Båda verken består av metallkonstruktioner som utsmyckats med olika material. *The Pavilion* har en konstruktion som är cirka 3 meter hög och som bär upp en större variation av material än vad *The Towers* 10 meter höga och enklare konstruktion gör. *The Pavilion* har en större komplexitet och skapar ett rum som jag kan stiga in i och uppleva, *The Tower* uppfattar jag mer som ett konstverk som är tänkt att upplevas på ett avstånd. Utifrån detta föreställde jag mig att *The Pavilion* skulle vara mer intressant för arbetet att besöka än *The Tower*. Mitt beslut baserades även på att *The Pavilion* beskrivs som ett enskilt verk utplacerad på annan ort i boken *Olafur Eliasson* (Birnbäum et al., 2002). Det faktum att det tidigare ställts ut som ett enskilt verk tyder på att det kan studeras och ses som ett enskilt objekt.

The Pavilion och The Tower. Foto t.h.: © Studio Olafur Eliasson

Inför mitt studiebesök hade jag förutom mina kunskaper om Eliassons tankar, en idé om hur konstverket skulle se ut. Jag hade studerat bilder av verket och skapat mig en uppfattning om ungefär hur stor det är och att det är en metallkonstruktion som delvis är täckt med vad jag trodde var färgad plast.

The Pavilion: den 10 oktober 2011

Jag åker med tåget på Öresundsbron från Köpenhamn till Malmö. Jag vet att The Pavilion står i naturområdet norr om Öresundsbroens brofäste och jag håller utkik genom fönstret. Jag har först svårt att upptäcka det, men plötsligt blixtrar konstverket till då det reflekterar solen och kastar ut en solkatt. Min reskamrat vill också se konstverket, jag tipsar henne om att hålla utkik efter solkatter. Inga solkatter syns först, men plötsligt, om bara för en sekund reflekteras solen och lyser likt en ficklampa rätt in i tågvaggen.

Öresundståget stannar i Malmö. Därifrån tar jag mig till Lernacken och Limhamns luftkastell som ligger placerat på en stenig slänt ner mot Öresund. Jag går upp för slänten och vidare på gångvägen som slingrar sig genom naturområdet. Det blåser friska vindar från vattnet och jag hör trafiken som duntrar över Öresundsbron. Landskapet är öppet, torrt och vindpinat. Vegetationen består av gräs och enstaka fetbladiga buskar. Tillsammans med den steniga marken skapar den torra vegetationen en karg landskapsbild som jag tycker är vacker.

Medan jag går håller jag utsikt efter konstverket. Eftersom jag såg det från Öresundsbron har jag en känsla för var det borde stå. Jag ser det först på några hundra meters avstånd men jag hade aldrig upptäckt det om jag inte letat med blicken, det smälter otroligt väl in i den omgivande miljön.

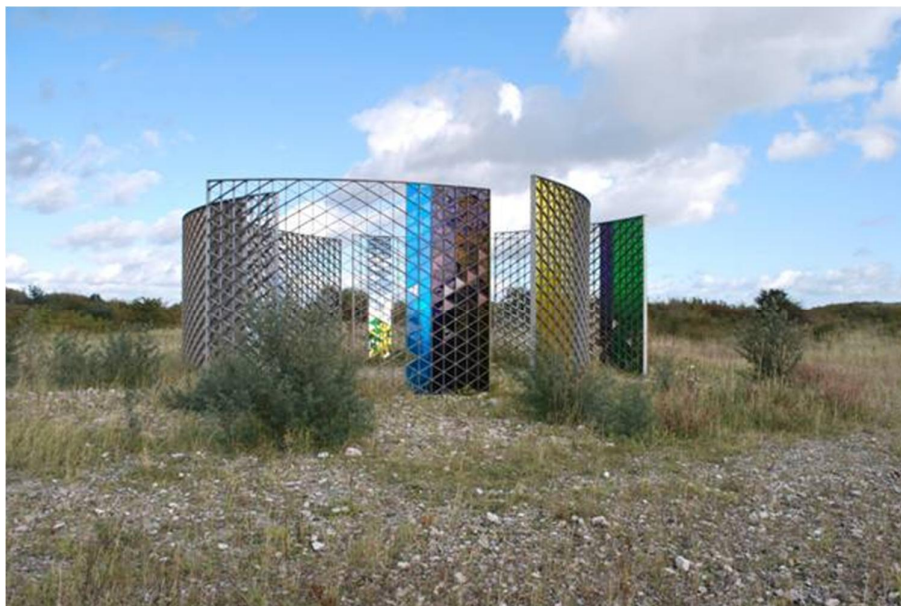
The Pavilion smälter in i landskapet och kan vara svårt att upptäcka från håll.

Jag går vidare och konstverket försvinner bakom några havtornsbuskar. Nästa gång jag ser det reflekteras solen i det och jag ser en solkatt.

Från vissa positioner kan jag se solen reflekteras i konstverket.

Jag tror först att solkatten snabbt kommer att försvinna, men den dröjer kvar och är inte lika förgänglig som de jag såg ifrån tåget. Jag tänker att solkatten uppstår i vissa vinklar mellan solen, spegeln och min position. När jag färdades i tåget flyttades min position i högre hastighet än när jag går till fots. Vinkeln mellan mig, solen och spegeln förändras nu långsammare och därför hänger solkatten kvar längre, det kan tyckas självklart, men samtidigt är det något jag aldrig tidigare reflekterat över. Den asfalterade gångvägen leder mig mot konstverket men inte ända fram. Ett tiotal meter innan jag är framme vid konstverket, viker stigen av och jag får gå över den steniga marken den sista biten. Marken krasar och rör på sig när jag går på den, jag blir på ett nytt sätt medveten om miljön jag vistas i. Det är en märklig syn att se konstverket och dess metallkonstruktion stå där utan relation till något annat än den omgivande miljön.

Konstverket består av en 3 meter hög metallkonstruktion som står upprätt likt ett galler. Den är uppdelad i sex svängda längder som tillsammans bildar en cirkel. Gallret, som är 3-4 cm tjockt består av ett trekantigt mönster. I vissa partier har trekanterna fyllts upp av färgat glas eller spegelglas.

I de partier där trekanterna fyllts upp, skapas täckande ytor bredvid gallret som släpper igenom ljus. Ytorna består av grönt, lila, gult och blått glas eller spegelglas. Ytorna som består av färgat glas täcker partier av cirkelns norra sida och träffas av solen och fångar upp strålarna under dagen.

Solen lyser upp och förstärker färgerna.

Solens strålar lyser upp glaset som kastar färgade skuggor på platsen innanför cirkeln. De ytor som bildats av spegelglas täcker partier av cirkelns södra sida. Spegelarna är vinklade på olika sätt, de reflekterar olika delar av himlen, solen, det omgivande landskapet och insidan av cirkeln.

De speglande ytorna.

Spegelytorna delar upp omgivningen i spegelbilder, vilket till en början uppfattas som ologiskt. När jag betraktar de olika spegelbilderna försöker jag förstå sambandet mellan speglarna och omgivningen. Det blir tydligt att vinklarna spelar stor roll.

Förutom ytorna av spegelglas, består konstverket av ett galler. Här kan man beskåda landskapet genom gallret. När jag står inne i cirkeln och ser mig själv i den speglande ytan, ser jag samtidigt landskapet genom gallrets trekanter. Jag sammankopplar min egen upplevelse med Eliassons tankar att låta besökaren se sig själv samtidigt som han upplever konstverket. Eliasson kallar upplevelsen för "Seeing yourself sensing". Jag lämnar den plats som metallkonstruktionen omsluter för att betrakta konstverket på avstånd.

Jag rör mig runt konstverket och fotograferar det innan jag beger mig tillbaka mot luftkastellet och vidare in mot Malmö.

Reflektion kring The Pavilion

Konstverket The Pavilion gör mig medveten om min omgivning och var jag befinner mig, på flera olika sätt. Den gör detta genom att reflektera solkatter som bara jag kan se i vissa lägen och ögonblick. Förutsättningarna för att en solkatt ska bli synlig beror på förhållandet mellan konstverket, solen och min position. På detta sätt upplever jag att konstverket förändras utifrån hur jag rör mig och besvaras min studiefråga; *Förändras konstverket utifrån hur jag använder det?* Konstverket reagerar på solen och molnens rörelse. Det ger en dimension av tid, vilket är en faktor som jag vet att Eliasson eftersträvar. När jag betraktar konstverket från nära håll kan jag i spegelglasen se reflektioner av mig, konstverket och den omgivande naturen. Spegelarna är vinklade på olika sätt och delar upp omgivningen i mindre spegelbilder. Detta gör att jag ser naturen och himlen ur nya vinklar.

Stig L. Anderssons tankevärld

I mina studier av *Anderssons tankevärld* har jag funnit tre teman som anknyter till min frågeställning: Naturen i staden, upplevelser i staden och föränderliga stadsmiljöer. Jag har valt att behandla dem var och en för sig, i skilda stycken även om de gränsar sakmässigt till varandra. På samma sätt som i delen om Eliassons tankevärld avslutas varje stycke med en beskrivning av konstverket .

Naturen i staden

I filmen *A Walk With Stig L. Andersson*, påpekar Andersson att urbaniseringen har lett till att människor får mindre kontakt med naturmiljöer. Han anser därför att det är viktigt att ta naturen in i staden, men också att förändra vår syn på den (Mortensen, 2005). Andersson håller ett liknande resonemang i filmen *Let's Not Talk About Aesthetics*. I den konstaterar han att stadsbor ofta efterfrågar mer natur i sin närmiljö. Andersson menar att det måste vara bilden av natur de efterfrågar, eftersom naturen hela tiden är närvarande. Andersson lyfter fram vädret som exempel på hur den ständigt påverkar oss (SLA, 2008). I artikeln *Sensuousness, Growth and Interruption* menar Andersson att eftersom naturens processer påverkar oss långt mer än vad bilden av naturen gör, bör landskapsarkitekten fokusera på att uttrycka känslan man får av naturen istället för föreställningen av hur naturen ser ut. Exempel på kvalitéer som Andersson vill lyfta fram är de skuggor som kastas under träd eller de blöta mönster som luftfuktigheten skapar på stadens markmaterial (Andersson, 2006). I nummer 40 av landskapsarkitektmagasinet *Topos* uttrycker Andersson liknande tankar då han skriver att han inte vill kopiera naturen utan imitera den (Andersson, 2002). Han förespråkar stadsmiljöer som stimuleras av naturfenomen och förvandlar dem till sinnliga upplevelser. Dessa stadsmiljöer är enligt Andersson föränderliga och kan få stadsbor att reagera på naturen på ett nytt sätt (Andersson, 2006).

Norresundby Urban garden

Projektet Norresundby Urban garden anlades år 2005 i Norresundby, Danmark. Platsen är ritad av Anderssons arkitektkontor SLA (www.sla.dk). I nummer 67 av landskapsarkitektmagasinet *Topos* beskriver Andersson projektet. Här skriver han att utgångspunkten var att genom tekniska lösningar och några få material, skapa en känsla av natur i en stadsmiljö. Han beskriver vidare att en asfaltsyta betonar väderfenomenen regn, vind och moln. Asfaltsytan gör detta på grund av att den inte är helt platt utan svagt böljande och har ett antal sänkor. I sänkorna samlas regnvattnet upp och bevaras i pölar även efter att resten av asfalten torkat. Andersson menar att detta gör ytan föränderlig och att den reagerar på vädret. Han menar att vattenpölar framhäver regnet, vinden och molnen eftersom regnets vatten bevaras i nedsänkningarna, himlen reflekteras i vattnet och att vinden krusar vattnets yta (Andersson, 2009).

Asfaltsytan förändras efter vädret och samlar upp regnvattnet i pölar. Foto: © SLA

Upplevelser i staden

Andersson hävdar att platser i staden måste vara attraktiva för att de ska användas av människor. Vårt behov av stadens platser har förändrats, dess funktion som social mötesplats för handel, arbete och lek har försvunnit. Idag använder vi inte det offentliga rummet på samma sätt, menar Andersson. Om stadens platser ska bli attraktiva måste de erbjuda upplevelser som inte finns någon annanstans. Han hävdar att uteplatserna behöver arrangeras så att rum, yta och textur är föränderliga och endast kan upplevas genom tid. De bör vara flexibla och ge utrymme för oförutsedda händelser. Andersson menar vidare att stadens platser bör ses som plattform för ett urbant liv som stimulerar naturens processer samt våra tankar, känslor och beteenden. Det främsta målet med att skapa sinnliga upplevelser genom naturens processer är för Andersson att öka interaktionen mellan platsens besökare (Andersson, 2006).

Frederiksberg New Urban Place – Solbjerg Plads

I Frederiksberg center i Köpenhamn har SLA gestaltat ett antal platser under namnet Frederiksberg New Urban Places. Solbjerg Plads är en av dessa platser och exemplifierar hur Anderssons tankar om plattform för urbant liv kan ta form. Projektet uppfördes mellan år 2002-2005 i Frederiksberg center i Köpenhamn. På SLA's hemsida finns en projektbeskrivning av torget och där det beskrivs som en plats som tagit vara på de kvalitéer som finns ute i naturen; förändring, överraskning, rörelse, årstid och vädret (www.sla.dk). De inslag som finns på platsen visas i filmen *Let's Not Talk About Aesthetics*. I filmen beskrivs bland annat ljud av ugglor och grodor som kommer ur högtalare gömda i markmaterialet. Tanken är att ljuden ska fungera som ett tankeväckande och överraskande moment på platsen. Ett annat inslag är cirkulära nedsänkningar i marken, som liksom asfaltsytan i Norresundby samlar upp regnvatten och skapar vattenspeglar. Mitt ute på platsen sipprar ånga ut genom markmaterialet och bildar en dimma (SLA, 2008).

Ångan genererar en artificiell naturupplevelse på Solbjerg Plads

Föränderliga stadsmiljöer

För Andersson handlar landskapsarkitektur i grunden om att skapa livskvalité. I de studier jag tagit del av behandlar Andersson främst landskapsarkitektur i staden och uppgiften att fylla stadens offentliga platser med livskvalité. Han jämför byggnadsarkitektur med landskapsarkitektur och menar att byggnadsarkitektur handlar om statiska objekt medan landskapsarkitektur handlar om dynamiska arrangemang som förändras med tiden. Han förespråkar en gestaltning som skapar miljöer där människor, vädret och det fysiska samspelar och påverkar varandra. Med naturens processer som referenspunkt kan landskapsarkitekten skapa dynamiska miljöer som kan generera ett obegränsat antal upplevelser. Enligt Andersson får platser liv när det fysiska tillåts att reagera på väder och människor. Han menar vidare att människor blir engagerade när platsens fysiska beståndsdelar reagerar på vad man gör på platsen. Andersson förespråkar platser som förändras över tid, vilket kan ske snabbt då besökaren befinner sig på platsen eller genom långsammare förändringar som under månader och år. Han skriver att det är ett misstag att se på staden och dess platser som en vacker bild som fått sin slutgiltiga och ideala form. Om man gör det så tar man inte till vara på de väldiga kvalitéer som finns i det föränderliga. (Andersson, 2006).

Charlotte Garden

Ett projekt som karakteriseras av föränderlighet är innergården *Charlotte garden*. Platsen är uppdelad i ytor som sett från ovan bildar ett organiskt mönster. I ytorna växer olika typer av gräs, exempel på arter är *Festuca glauca*, *Seslevia caerulea* och *Molina caerulea*. De olika grästyperna skapar ett föränderligt landskap som under året skiftar i färg, textur och volym. Vissa av gräsarterna växer upp under en säsong för att därefter vissna ner. Flertalet av arterna skiftar i färg under året. Som besökare leds man genom en organiskt formad asfaltsyta, omgiven av de olika grästyperna. Under de delar av säsongen då gräset vuxit sig stort skapar de ett rumsbildande element. Uppifrån sett, från de fönster och

balkonger som riktas in mot innergården, ser man ett ombytligt mönster i färg, struktur och volym (www.sla.dk).

Innergården Charlotte garden har olika grästyper som förändrar platsen. Foto: © SLA

Sammanfattning av Anderssons tankar

Andersson skiljer på bilden av natur och naturens processer. Eftersom naturens processer som till exempel vädret, påverkar oss långt mer än vad bilden av natur gör, tycker Andersson att landskapsarkitekten i sin gestaltning bör fokusera på vad naturen gör istället för hur den ser ut. Det kan till exempel handla om att tydligt framhäva vädret. Andersson hävdar att när stadsmiljöer tillåts reagera på vädret skapas många sinnliga upplevelser.

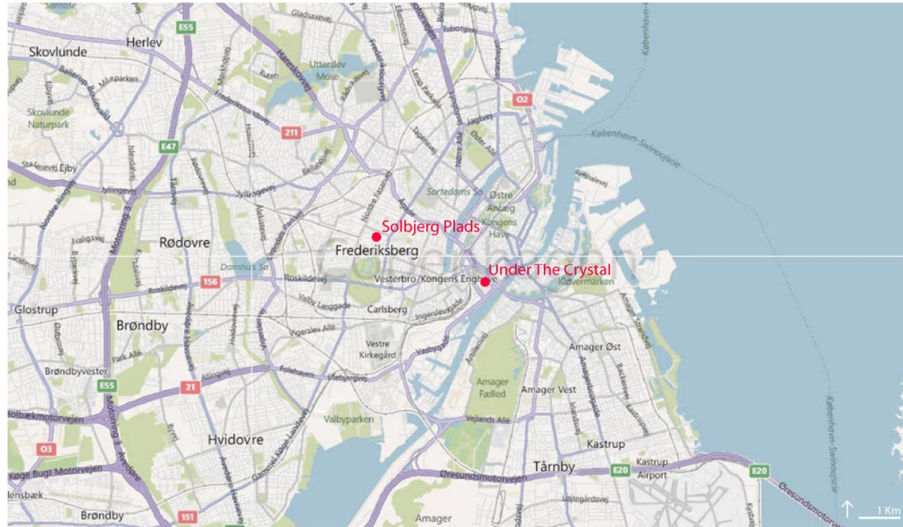
Enligt Andersson måste stadens platser generera upplevelser för att de ska kunna locka till sig människor. Han ser på stadens platser som plattformar för urbant liv och menar att om de stimuleras av naturens processer så kommer de att väcka tankar, känslor och nya beteenden hos besökarna. Detta kommer i sin tur stimulera interaktionen mellan besökarna.

Platsers föränderlighet är något som Andersson ofta återkommer till. Andersson menar att människor blir engagerade när platsen reagerar på tid eller hur de använder den. Han ser stora kvalitéer i det föränderliga och menar att de går förlorade om man ser på staden som en slutgiltig och oföränderlig bild.

Utifrån detta har jag formulerat två frågor som jag tar med mig till mina studiebesök: Stimuleras *platsen av naturens processer*? Är *platsen föränderlig*?

Studiebesök på Anderssens projekt

När jag hade studerat beskrivningar av Anderssens samtliga projekt valde jag att besöka Solbjerg Plads och Under The Crystal. Valet baserades på att Andersson arbetat tydligt med artificiella naturupplevelser i båda projekten och det var praktiskt genomförbart att besöka dem eftersom båda är belägna i Köpenhamn.

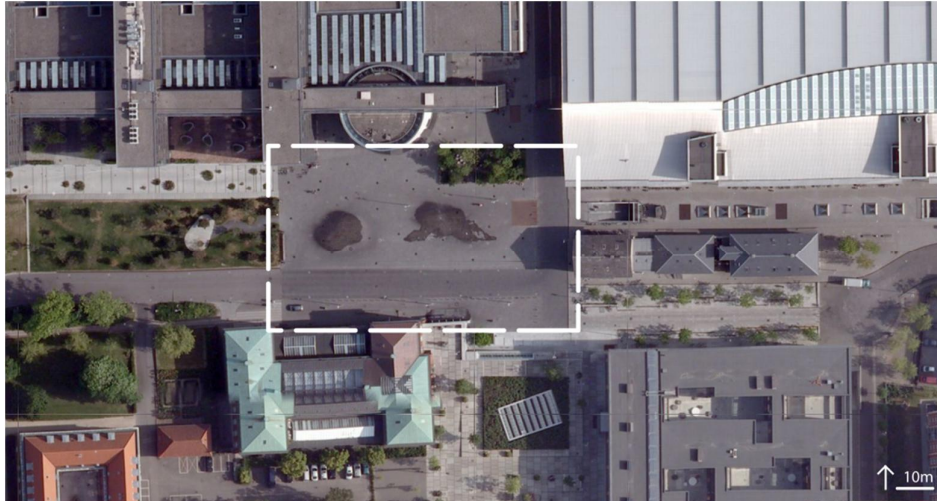

Köpenhamn med Solbjerg Plads och Under The Crystal markerade.

Förstudier av Anderssens samtliga projekt hjälpte mig att välja platser att besöka samtidigt som det skapade förväntningar och förkunskaper om hans verk som oundvikligen färgade mina besök. Min förkunskap om platserna beskrivs innan studiebesöken för att ge en bättre förståelse för min upplevelse av verket. Syftet med studiebesöken är att få en fördjupad förståelse för Anderssens tankar kring motivet att framkalla upplevelser som ger känsla av natur. Därför har jag fokuserat på att beskriva dessa idéer och inte nödvändigtvis projektet i sin helhet.

Solbjerg Plads

Solbjerg plads är ett torg som ligger i centralt i Frederiksberg; en kommun som geografiskt ligger i mitten av Köpenhamn men som trots det är administrativt skilt ifrån huvudstaden. Här har SLA gestaltat flera sammanhängande stadsrum under namnet Frederiksberg New Urban Places. Av dessa platser har jag valt att besöka Solbjerg plads därför att jag uppfattar att den framkallar flest upplevelser som anknyter till natur. Frederiksberg New Urban Places omfattar totalt 1,8 hektar och uppfördes mellan år 2002-2005 (www.sla.dk). Solbjerg plads är cirka 0,4 hektar.

Solbjerg plads är ett av flera stadsrum som SLA gestaltat under namnet Frederiksberg New Urban Places.

Mina förkunskaper om Solbjerg Plads

Att Solbjerg Plads hade en dimma som sipprade ut genom markmaterialet visste jag innan jag startade arbetet och det var det som från början fick mig att koppla ihop Andersson med artificiella naturupplevelser. På SLA's hemsida beskrivs även ett vattenfall som faller framför en betongvägg som är upplyst med små lysdioder. Platsen har även cirkulära nedsänkningar i markbeläggningen som är tänkta att samla upp regnvatten och spegla omgivningen.

På Solbjerg Plads finns ett vattenfall som är upplyst med små lysdioder. Foto: © SLA

Solbjerg Plads: lördag 8:e oktober

Det första som slår mig när jag kommer fram till Solbjerg plads är besvikelsen över att dimman inte är aktiv. Jag bestämmer mig trots det för att studera platsen och komma tillbaka en gång senare i hopp om att få uppleva dimman då. När jag stegar ut på torget lägger jag märke till två ljusa fläckar som brer ut sig på markbeläggningen.

Två vita fläckar brer ut sig över platsen.

Jag funderar över hur fläckarna har uppstått och när jag närmar mig dem upptäcker jag runda metallplattor ingjutna i markbeläggningen. Jag antar att det är ur dessa metallplattor som ånga utsöndras och bildar dimman. Jag tänker att ångan startat någon kemisk reaktion som fått markmaterialet att ljusna.

Runda metallplattor täcker marken och jag tänker att det är dessa som utsöndrar ånga och som bildar en dimma på platsen.

Jag studerar platsen vidare och ser cirkulära nedsänkningar i markbeläggningen.

I de cirkulära nedsänkta ytorna samlas regnvatten och bildar en vattenspegel.

Nedsänkningarna är utspridda över hela platsen. Alla är cirkulära, men varierar i storlek. I dessa nedsänkningar har regnvatten samlats upp och bildat vattenpölar som speglar omgivningen.

Nedsänkningarna är alla cirkulära men varierar i storlek och i utformning.

Runt vissa av vattenpölarna ser jag blöta spår. Jag står ett tag och försöker pussla ihop spåren, är det spår av en cykel eller en barnvagn? Vart var de på väg?

Jag fortsätter att utforska platsen och ser vattenfallet som jag känner igen från SLA's hemsida. Jag närmar mig och hör ett smattrande ljud som genereras av vattnet när det träffar marken.

Vattenfallet som jag läst om under förstudierna i en projektbeskrivning av platsen.

Vattenfallet är cirka tre meter högt och vatten faller ner genom en tunn springa ur ett metallrör som är fäst i betongväggen. Springan släpper ner vattnet i en rad av tunna vattenstrålar. Vattenstrålarna faller inte helt rakt ner utan är så pass tunna att vinden vaggas dem åt sidorna innan de träffar en nedsänkt yta i markmaterialet. Vattnet rinner därefter långsamt nerför den försänkta ytan mot en kant där jag anar en brunn. Jag ser på vattnet när det långsamt rinner ner över

markmaterialet ner mot kanten, det bildar ett rörelsemönster som påminner mig om vågor som skjuts upp på en sandstrand.

Efter en stund lämnar jag vattenfallet och tar mig upp på platsen bakom vattenfallet. Härifrån kan jag samtidigt se hela Solbjerg Plads.

Solbjerg plads sett från betongmuren bakom vattenfallet.

Jag lägger märke till att en av vattenpölna har mycket stänk runt omkring sig. Formen som vattnet bildar påminner mig om ett rorschachtest³. Först förstår jag inte vad som hänt med vattnet, jag ser varken spår av cykeldäck eller fotavtryck runt pölen. Sen minns jag att jag sett ett barn stå och hoppa i den pölen lite tidigare. Jag tänker att barnet spillt ut mycket vatten närmast vattenpölen och att det därför fortfarande är blött där även om fotspåren av barnets fotsulor torkat bort.

Härifrån ser jag även de vita fläckarna. Formen är otydlig och har något flyktigt över sig. Den skiljer sig från det formspråk jag är van att se i miljöer skapade av människan. Fläckarna liknar två moln. Jag tänker att fläckarna kommer att fortsätta förändras över tiden, att de inte fått sin slutgiltiga form utan att ångan kommer försätta att reagera på markmaterialet och förändra fläcken.

Jag bestämmer mig för att cykla hem och korsar platsen för att hämta min cykel. Nu har solen tittat fram och belyser platsen. I vattenpölen som barnet hoppat i reflekteras solen och himmelen.

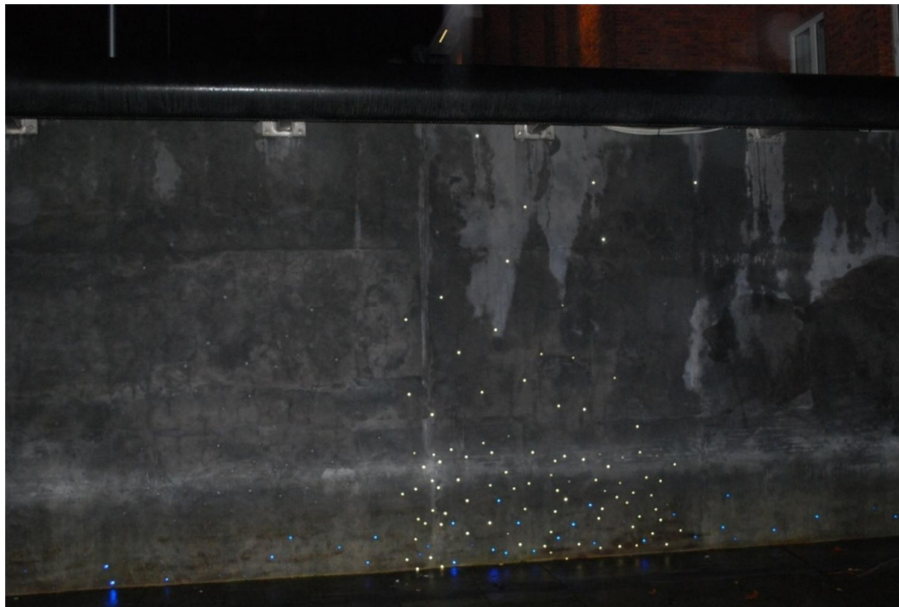
³ Rorschachtest är ett test inom psykologin där patienten får prata kring vad han ser i bläckfläckar. Syftet är att analysera patientens personlighet och identifiera psykologiska sjukdomar.

Någon har hoppat i vattenpölen.

Solbjerg Plads: måndag 10:e oktober

På måndag kväll återvänder jag till platsen för att se den i kvällsmörkret och med önskan om att få uppleva dimman. Vattenfallet är avstängt men på den bakomliggande betongväggen har en grupp lysdioder tänds. Ljusen speglas i det blöta markmaterialet, de påminner mig om eldflugor över en sjö. Det är färre lysdioder som lyser under mitt besök än i bilden jag sett i mina förstudier (se sid.42) Jag undrar om lysdioderna gått sönder eller om det är ett medvetet val där lamporna släcks och tänds för att ge en föränderlighet till platsen. Jag tänker att ifall samtliga dioder varit tända och vattenfallet påslaget, hade det i detta ögonblick gett mig en större upplevelse.

Vattenfallet och merparten av lysdioderna som ej är aktiva.

Reflektion över Solbjerg Plads

Det första jag reagerar på när jag kommer till platsen är två vita fläckar på markmaterialet. Jag förstår att de har uppstått av dimman som har funnits på platsen, men som inte är aktiv under mina studiebesök. Fläckarnas form är tankeväckande. Fläckarna är en konsekvens av dimman och gör det enkelt för mig att föreställa mig den på platsen. Det är möjligt att Andersson förutspått fläckarna, men jag ser det som mer troligt att det var något han inte planerat. Även om inte Andersson planerat den här konsekvensen tolkar jag honom som att det är den här typen av oväntade konsekvenser han vill ge utrymme åt och välkomnar. Fläckarna ger en dimension av tid till platsen eftersom de förändras över tid.

I nedsänkningar samlas regnvatten och speglar omgivningen. På detta sätt stimuleras platsen av vädret som är en av naturens processer. I städer är det ovanligt med sänkor för regnvatten, det mesta av regnvattnet rinner idag iväg genom avrinning ner i brunnar. Vattenpölen ser man oftare ute i naturmarker. Vattenpölna berättar om vädret; hur länge sedan det regnade, temperaturen, luftfuktigheten, men också om mindre händelser skapade av platsens besökare, som att någon cyklat genom dem eller hoppat i dem. Vattenpölna ger liksom fläckarna en dimension av tid men berättar även något om platsens liv.

Som fenomen besvarar de studiefrågorna: *Stimuleras platsen av naturens processer? Är platsen föränderlig?*

Vattenfallet är så pass tunt att vinden klarar av att vagga vattnet åt sidan innan det träffar marken. Det beskriver på så sätt vinden. Vattenfallet blir därmed något som både avbildar ett naturfenomen samtidigt som det reagerar på ett annat. Andersson lyfter ofta fram idén om att stadsrum ska stimuleras av och reagera på naturens processer; enligt mig är både vattenfallet och nedsänkningarna exempel på hur det kan göras. Det är intressant att både vattenpölna och vattenfallet avbildar naturfenomen samtidigt som de beskriver naturens processer. När vattnet långsamt rinner ner längst markmaterialet påminner dess rörelsemönster om vågor som skjuts upp på en sandstrand. Jag betraktar fenomenet som ett exempel där Andersson i sin design lyckats uttrycka det naturen gör.

Dimman är inte aktiv under något av mina besök, vattenfallet är påslaget under dagsbesöket men avstängt på kvällen. Bara en del av lysdioderna är tända. Om det här beror på tekniska problem eller om det är ett medvetet val vet jag inte. Det kan vara medvetet eftersom det ger en grad av föränderlighet till platsen, vissa dagar är dimman påslagen och andra dagar är den inte det.

Under The Crystal

SLA har gjort landskapet runt Nykerdits byggnad *Crystal*. Platsen ligger centralt i Köpenhamn på Otto Manstedts Plads. Det ligger i ett område som karakteriseras av många stora kontorsbyggnader och här har flera danska och utländska banker sina huvudkontor. Platsen är 5 500 m² och anlades mellan år 2007-2011 (www.sla.dk)

Bilden är tagen när The Crystal höll på att byggas. Den vita ytan representerar den färdiga byggnaden och den streckade linjen ramar in platsen jag studerat.

Mina förkunskaper om Under the Crystal

I projektbeskrivningen av Under The Crystal som finns på SLA's hemsida, beskrivs platsen som ett stadsrum som ger sinnliga upplevelser. Här skildras bland annat en cirkulär vattenspegel som speglar himmelens moln och platsens omgivning. Det finns även bilder på vattenstrålar som skjuts upp ur avlånga brunnar som korsar ytan(www.sla.dk). Projektet beskrivs även på Copenhagen X⁴s hemsida. Här läggs fokus på vattenstrålarna och det står att vattnet skjuts upp ur över 2 475 munstycken som är installerade i långa band i brunnarna. En dator känner av hur mycket det blåser på platsen och anpassar efter det höjden på vattenstrålarna. När det blåser hårt är vattenstrålarna lägre för att de inte ska blöta ner platsens besökare. Platsen beskrivs som en enda fontän som upplevs olika vid varje besök (www.chpx.dk).

⁴ Copenhagen X är ett statligt finansierad hemsida som presenterar ny arkitektur i Köpenhamn.

Platsen karakteriseras av ett stort antal av vattenstrålar. Foto: © SLA

Under The Crystal 10 oktober 2011 k

När jag kommer fram till platsen slås jag över hur stor och avskalad den är. På håll ser platsen ut att bestå endast av ett horisontellt plan i ljusgult skiffer på vilket ett tiotal lyktstolpar står. Jag blir besviken när jag inte ser några vattenstrålar och förstår att de är avstängda.

På håll ser jag avlånga brunnar i cortenstål som går i långa band tvärs över markmaterialet. I projektbeskrivningen är det ur dessa brunnar som vattenstrålarna sprutar. Att platsen är omringad av två trafikleder och två höga glasbyggnader gör att jag känner mig lite utsatt när jag ensam går ut på platsen.

Jag tänker att det här inte är en social plats man vill vistas på, snarare en representativ yta för det nya bankkontoret.

Avlånga brunnar i cortenstål ligger i långa band tvärs över ytan. Jag har i projektbeskrivningen sett vattenstrålar som skjuts upp ur dem, men de är inte aktiva under mitt besök.

Nu ser jag den cirkulära vattenspegeln som jag tidigare sett på bild. I SLA's presentation var vattenspegeln det inslag som fick mest utrymme och beskrivs som något som genererar sinnliga upplevelser. Jag närmar mig vattenspegeln och ser vattnet och himlen speglas. Det väcker inget särskilt inom mig.

Jag rör mig runt vattenspegeln och börjar fotografera. I det här ögonblicket har jag gett upp försöken att ta in de upplevelser som det sagts att den ska skapa. Jag har övergått till ett mer praktiskt tänkande där jag bryter ner vattenspegeln i materia och konstruktion. Plötsligt bryts min koncentration och jag slås av en upplevelse, jag uppfattar en kastvind krusa vattnet innan den möter min kropp.

Plötsligt ser jag en kastvind krusa vattenytan och komma mot mig.

Det slår mig att vatten krusas olika beroende på hur stor vattensamlingen är. Mindre vattensamlingar krusas av kastvindar eller svagare förändringar i vinden. I större vattenmassor som hav och sjöar ser man istället större rörelsemönster. Med det i åtanke blir vattenspegeln mer meningsfull för mig. Det är på grund av designen, att den endast är några centimeter djup och att den är centralt placerad på en öppen yta, som den beskriver vinden väl. Samtidigt funderar jag på om jag hade lagt märke till krusningen om det inte var för att jag studerade vattenspegeln.

Det är växlande molnighet när jag är på platsen och när solen tittar fram lägger jag märke till markmaterialet som glimmar till något när det belyses av solen.

Solens strålar får markmaterialet att skimra.

När jag studerar markmaterialet närmare ser jag att den har en något ojämn textur. Ytan är inte helt slät utan har små lågdalar och högdalar. Jag misstänker att materialets ojämna struktur ska samla upp regnvatten på samma sätt som urgröplingarna i Fredriksberg.

Markmaterialet består av skiffersten som inte är helt slät .

Efter att jag studerat markmaterialet känner jag att jag har sett det mesta på platsen. Jag upplever platsen som statisk, den är väldigt enkel utan sina vattenstrålar. Jag bestämmer mig för att lämna platsen och komma tillbaka vid ett annat tillfälle i hopp om att vattenstrålarna då är aktiva.

Under The Crystal 11 oktober 2011

När jag anländer till platsen ser jag till min besvikelse att även nu är vattenstrålarna avstängda. Platsen har dock förändrats i och med att det nyligen regnat och regnvattnen har samlats upp i det ojämna markmaterialet. Vattenpölna ligger helt stilla, vinden krusar inte deras yta och jag ser heller inga blöta cykelspår kring dem. Jag är ensam och för mig förstärker de stilla vattenpölna den ödsliga stämning som jag upplever på platsen. Vattenpölna får otydliga former och ger ett annat uttryck än de cirkulära nedsänkningarna på Solbjerg plads. Det ser snarare ut som en misslyckad avrinning än något gestaltat.

I markmaterialet samlas regnvatten upp.

Reflektion över Under The Crystal

För att uppleva vattenspegeln och den krusade vattenytan eller molnen som speglas i den behöver jag stå i dess närhet. Den är utplacerad mitt på platsen och här kände jag mig uttittad av omkringliggande glasbyggnader. Det finns inte heller sittmöbler runt vattenspegeln och jag tror att få besökare kommer ta sig ut till vattenspegeln och uppehålla sig där tillräckligt länge för att uppfatta hur vattnet reagerar på vädret. Jag kan tänka mig att vattenspegeln är vacker att titta på inifrån byggnaderna, men därifrån är det nog svårt att uppfatta molnen som speglas i vattnet eller hur vinden krusar dess yta.

När solen tittar fram lysas markmaterialet upp och bitvis gnistrar till. På så vis besvaras studiefrågan *Stimuleras platsen av naturens processer?* eftersom markbeläggningen både samlar upp regnvatten och att reflektera solen.

Att vattenpölna inte getts en tydlig form gör det mer oklart för mig om de är menade eller inte. Att jag under mitt besök visste att Andersson gillar att samla upp regnvatten gjorde mig uppmärksam på dem. Jag tror dock att det finns en risk för att andra besökare ser på dem som en konsekvens av en misslyckad avrinning och inte som en händelse att sinnligt engagera sig i.

SLA beskriver projektet som ett stadsrum som genererar sinnliga upplevelser, det är sant att den gett mig några sinnliga upplevelser men de var samtidigt medvetet sökta av mig. Jag är inte säker på att platsens andra besökare skulle uppmärksammat i varken de artificiella vattenpölar, den krusade vattenspegeln eller det glimrande markmaterialet.

Angående studiefrågan *Är platsen föränderlig?* så kan jag konstatera att det finns några föränderliga inslag men jag upplever platsen snarare som statisk än dynamisk. Jag tror dock att jag hade upplevt platsen som mer föränderlig om vattenstrålarna varit aktiva.

Korrespondens med SLA

Under arbetets gång har jag mailat Andersson vid ett flertal tillfällen. Jag har bland annat velat förstå tanken bakom vattensamlingarna på Under The Crystal och om de vita fläckarna på Solbjerg Plads är en oväntad eller planerad konsekvens. Andersson har själv inte svarat på mina frågor, men SLA's administration har meddelat att ången på Solbjerg Plads var avstängd på grund av utbyggnad av Köpenhamns tunnelbana och vattenstrålarna på Under The Crystal var avstängda på grund av ett tekniskt fel. Ången och vattenstrålarna planeras att vara igång senast till våren 2012.

Jämförande analys

I det här avsnittet analyserar och diskuterar jag resultatet från litteraturstudierna, mina erfarenheter från studiebesöken och egna idéskisser. Avsnittet är tänkt att ge en fördjupad förståelse för hur man kan skapa artificiella naturupplevelser och i idéskisser pröva Eliassons och Anderssons tankar. I avsnittet besvaras huvudfrågan *Hur kan man utifrån Eliassons och Anderssons tankar skapa artificiella naturupplevelser i staden?* I stycket *Värdegrundade tankar om upplevelser* nås arbetets mål om att lyfta fram tankar och kriterier som landskapsarkitekter kan förhålla sig till i skapandet av artificiella naturupplevelser.

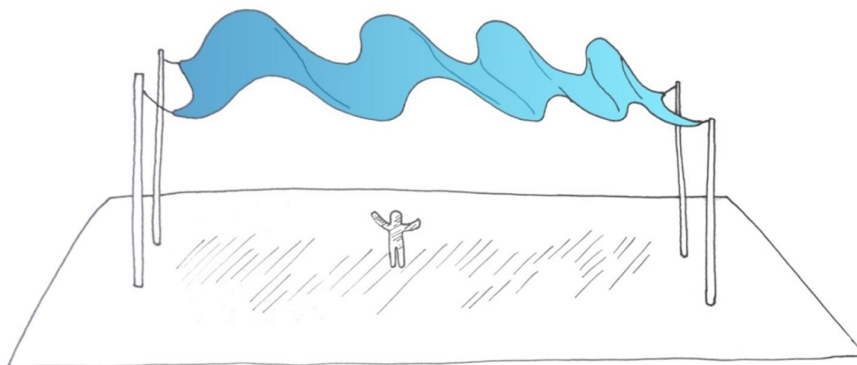
Artificiella naturupplevelser

I början av detta arbete myntade jag begreppet artificiella naturupplevelser. Begreppet är i sig inte viktigt utan någonting jag använt för att sätta ord på det jag kände i The Blind Passenger och det som jag antagit länkar samman Eliassons konst med Anderssons landskapsarkitektur. Genom litteraturstudier och studiebesök har sambandet mellan Eliasson och Andersson blivit tydligt, och bilden av vad som framkallar artificiella naturupplevelser har klarnat.

Eliasson och Andersson skapar artificiella naturupplevelser på två sätt, antingen genom att avbilda ett naturfenomen, som till exempel Eliassons sol i The Weather Project, eller genom att transformera ett naturfenomen, som till exempel Anderssons markbeläggning på Under The Crystal som gnistrar när solen belyser det. Dessa principer räcker inte till för att ge en fullgod förklaring över hur man kan skapa artificiella naturupplevelser, men de har fungerat som utgångspunkt för utvecklandet av mina idéskisser. Målet med skisserna har varit att öka min förståelse för fenomenet och att väcka nya tankar kring det.

Vindtaket

Ett sätt att skapa något som transformerar ett väderfenomen är att spänna upp ett skirt tygstycke över en plats. Tygstycket visualiserar vinden genom att det rör sig när det blåser.

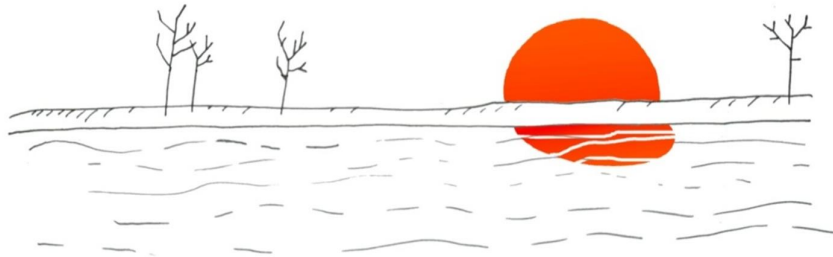
Efter flera skisser på den här idén slog det mig att en effekt av tyget blir ett föränderligt skuggspel på marken. Genom att fästa paljetter eller små speglar i tyget transformeras solljuset ytterligare. Ett problem med Vindtaket är dock konstruktionens beständighet. Tyget har svårt att stå emot slitage från vädret och avgaser. Därför skulle det inte fungera som en permanent utsmyckning.

Dagens solnedgång

Min andra idé avbildar ett naturfenomen. För att få bredd i mina exempel och för att undersöka tidsaspekten har jag utvecklat något som är mer beständigt än vindtaket. Inspirationen till detta fick jag under en promenad på Kungsholmen i Stockholm då jag såg en orange fasad speglas i Barnhusvikens vatten.

Speglingen i vattnet påminde om ljuset från en solnedgång trots att det var mitt på dagen. Inspirerad av iakttagelsen utvecklade jag en idé om att avbilda en solnedgång. Konstruktionen består av en halvcirkelformad brandröd reflekterande skiva som ställs upp i, eller precis vid, vatten. När den reflekterande ytan lysas upp av solen speglas den i vattnet och skapar illusionen av en solnedgång.

När den halvcirkelformade skivan lysas upp av solen skapar den en illusion av en solnedgång.

Efter att jag gjort ett antal skisser insåg jag att idén både avbildar och transformerar ett naturfenomen. Det avbildar solnedgången samtidigt som den transformerar solljuset. På liknande sätt arbetar Andersson nästan alltid med att både transformera och avbilda naturfenomen. Ett exempel är i Norresundby där den böljande asfalten transformerar regnet till en avbild av naturfenomenet vattenpöl. Anderssons verk och min solnedgång transformerar självklart naturfenomen eftersom de står utomhus och oundvikligen påverkas av vädret. På detta vis är vi ständigt omgivna av artificiella naturfenomen i staden eftersom det mesta av vår byggda miljö på något sätt påverkas av väderfenomen och transformerar dessa. Även en helt vanlig platt asfaltsyta blir blöt av regnet, lysas upp av solen, täcks av snö, och får blöta mönster av luftfuktigheten.

Vi uppmärksammar dock inte allt som händer omkring oss, vardagliga händelser går oss ofta förbi. Jag delar också Eliassons uppfattning att det är ett beslut människan tar, att engagera sig i en upplevelse eller inte. Det är mer troligt att människor engagerar sig i upplevelsen av ett ovanligt fenomen än ett vardagligt. Anderssons böljande asfalt skiljer sig från en platt asfaltyta bland annat därför att den har en medveten form som accentuerar vädret på ett ovanligt sätt. Allt som är ovanligt och som utsätts för vädret genererar dock inte per automatik intressanta upplevelser. Det räcker inte med att använda sig av idén om att skapa något som transformerar eller avbilda ett naturfenomen. Det måste till något mer för att upplevelserna ska locka till sig människor och inspirera till interaktion och engagemang. Detta ger en mer komplex problematik, som egentligen inte handlar om hur man kan framkalla artificiella naturupplevelser utan om vad det är som gör dem attraktiva. Frågan är svår, men tydligt är att Eliasson och Andersson bygger sina verk på fler tankar än bara den om att avbilda eller transformera ett naturfenomen. De har vissa värdegrunder som kan avgöra huruvida en gestaltning blir attraktiv och tillräckligt intressant för besökaren att engagera sig i. I nästa avsnitt lyfter jag fram dessa värdegrunder.

Värdegrundade tankar om upplevelser

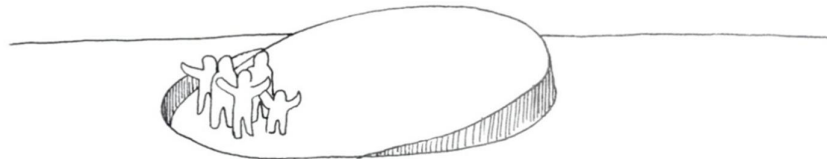
I litteraturstudierna har jag identifierat tre värdegrunder som jag anser viktiga att förhålla sig till när man skapar artificiella naturupplevelser; det föränderliga, det påverkningbara, och brukarens förståelse för verket (sid 10,14,15 och 33).

Att skapa något föränderligt och/eller påverkningbart

Eliasson och Andersson delar uppfattningen om att platser som är påverkningbara och föränderliga får dess besökare att känna sig delaktiga i dem. Eliasson uttrycker det som att när besökaren känner att hon kan påverka sin omgivning så känner hon sig som en del av den. De vill därför motverka idén om att se på staden som en vacker och fullständig bild. Eliasson är emot historiska miljöer som han uppfattar som tidlösa och inte påverkningbara, och Andersson vill i sin gestaltning undvika en stereotyp bild av naturen och istället lyfta fram dynamiska och föränderliga processer. Jag tolkar detta som att de menar att vad som är föränderligt upplevs som påverkningbart. Jag ser dock det som faktiskt är påverkningbart för en plats brukare och det föränderliga som två olika kriterier, och har valt att undersöka dem som två skilda faktorer.

Eliasson och Andersson har gjort verk som gör platser påverkningbara och föränderliga. Eliassons verk *Your Watercolour Horizon* låter till exempel besökaren genom sin rörelse påverka projiceringar på väggarna. Ett exempel på ett verk som är föränderligt är Anderssons *Under The Crystal* där vattenstrålar sprutar på olika sätt från dag till dag. Jag har själv försökt att utveckla idéer kring något som adderar föränderlighet till en plats och något som gör den påverkningbar. Min skiss *Vindtaket* är ett exempel på något föränderligt men inte påverkningbart. Den visar på att föränderlighet kan uppnås genom att man skapar någonting som transformerar väderfenomen, eftersom vädret ständigt är i rörelse.

Eftersom både *Vindtaket* och *Dagens solnedgång* uttrycker föränderlighet ville jag utveckla någonting som gör en plats påverkningbar. Någonting som uppmanar brukaren till att påverka och förändra den. En idé var att ha en i marken utskuren cirkelformad platta som balanserar på en kula. När besökaren ställer sig i utkanten av plattan börjar den tippa ner mot där han står. En ensam person påverkar dock inte skivan speciellt mycket utan det är först när flera besökare ställer sig på samma sida som plattan tydligt börjar vipa.

Ingraverat i skivan finns en förklarande text som får besökarna att förstå vad det är och att det är något de kan engagera sig i. Det här förslaget skulle kunna leda till interaktion mellan människor eftersom de måste organisera sig för att få skivan att vipa. Den gör därmed platsen påverkningbar. Efter att ha skissat på idén slog det mig att den inte avbildar något naturfenomen och transformerar inte heller vädret tydligare än andra släta markmaterial. Den transformerar visserligen gravitationskraften, som är en naturkraft, men detta är inget som karakteriserar upplevelsen av verket. Man skulle kunna utveckla den så att den på ett tydligare sätt artikulerar väderfenomen. Skivan skulle kunna vara i rostfritt stål så att den reflekterar solen och himmelen. Då skulle verket också göra platsen mer föränderlig genom solkatter och speglingar av molnens rörelse.

Besökarens förståelse av verket

Eliasson hävdar att människors vilja att engagera sig i en upplevelse påverkas av huruvida de förstår vad det är som genererar upplevelsen. I sina verk visar han alltid tydligt på vad dess konstruktion består av så att besökaren inte ska behöva lägga energi på att försöka förstå verket utan istället kunna fokusera på att uppleva det. Under mina studiebesök har jag upplevt just detta, för när det kommer till Anderssons verk är konstruktionen ibland tydlig för mig och ibland otydlig. Ett exempel är vattenpölarna på Solbjerg Plads och Under The Crystal. Nedsänkningarna på Solbjerg Plads samlar upp vattnet i cirkulära vattenspeglar. Det starka formspråket gjorde det tydligt för mig att de var en del av gestaltningen och att det var något som var tänkt för mig som besökare att uppleva. Vattenpölarna på Under The Crystal upplevde jag däremot som otydliga. Jag visste inte om det var menat att markmaterialet skulle samla vattnet i pölar eller om det var en misslyckad vattenavrinning.

Jag förstår vattensamlingarna på Solbjerg Plads men inte de som finns på Under The Crystal.

Vattenpölarna på Solbjerg Plads och Under The Crystal fick helt olika innebörd för mig. På Solbjerg Plads kunde jag gå in i upplevelsen, men vid Under The Crystal frambringade vattenpölarna mest en undran om de var menade eller inte. Kanske är det just detta som Andersson eftersträvar och som han pratar om i filmen *Let's Not Talk About Aesthetics* (2008). Han berättar där att det på Solbjerg Plads finns gömda högtalare i markmaterialet som spelar upp ljud av bland annat ugglor och grodor. Vid ett tillfälle såg han en flicka som gick och letade efter grodor på platsen. Hon hittade naturligtvis ingen groda och lämnade till slut platsen. Andersson säger att flickan möjligen var besviken över att hon inte fann det hon sökte men att ljudet hade väckt hennes fantasi och jag uppfattar att det är vad han ville uppnå. Om jag leker med tanken att Eliasson, likt Andersson, hade

arbetat med ljud hade han nog låtit högtalarna varit synliga. Då hade flickan förstått att det var ljud från högtalare hon hörde, och hon hade inte börjat leta efter några grodor. Däremot är det troligt att hon hade valt att gå in i upplevelsen av att vara omgiven av grodor. Det är omöjligt för mig att avgöra vilket av dessa två scenarier som skulle ge flickan den mest värdefulla upplevelsen. Skillnaden är att om högtalarna är gömda tar inte flickan ett aktivt beslut om att gå in i en upplevelse utan agerar utifrån ett rationellt beteende där hon söker efter ljudkällan. Om högtalarna syns tydligt är chansen större att flickan medvetet tar beslutet att engagera sig i upplevelsen.

Diskussion

Syftet med detta arbete har varit att undersöka hur Eliassons och Anderssons tankar och idéer kan ligga grund för ett gestaltande som framkallar artificiella naturupplevelser i staden. I arbetet har jag velat undersöka hur Eliasson och Andersson skapar och tänker kring upplevelser och om det finns något som länkar samman Eliassons konst och Anderssons landskapsarkitektur. Målet har varit att lyfta fram tankar och kriterier som landskapsarkitekter kan förhålla sig till i skapandet av artificiella naturupplevelser. Huvudfrågan för arbetet har varit *Hur kan man utifrån Olafur Eliassons och Stig L. Anderssons tankar och idéer skapa en artificiell naturupplevelse i ett stadsrum?* Jag har sökt svar på frågan på flera olika sätt: genom litteraturstudier, studiebesök och egna idéskisser.

Arbetet har visat på hur man kan skapa artificiella naturupplevelser genom att lyfta fram idéskisser samt beskrivningar av verk som framkallar dessa. Att konstruktionerna framkallar artificiella naturupplevelser är svårt att bevisa, men rimligt att anta eftersom de uttrycker naturfenomen. Arbetet har även besvarat frågan genom att bryta ner Eliasson och Andersson verk i principen om att avbilda eller transformera ett naturfenomen. Denna princip kan fungera som utgångspunkt för landskapsarkitekter i gestaltningen av artificiella naturupplevelser i staden. Att både Eliasson och Andersson uttrycker naturfenomen i sina verk länkar samman deras konst och landskapsarkitektur. Arbetet har lyft flera tankar och kriterier som landskapsarkitekten kan förhålla sig till i skapandet av upplevelser i staden. Dessa handlar om en grad av föränderlighet, grad av påverkan och brukarens förståelse för verket.

Metoddiskussion

Begreppet artificiella naturupplevelser har varit centralt i arbetet. Det har använts till att sätta ord på det jag kände under mitt besök i The Blind Passenger och det som jag antog länkade samman Eliassons konst och Anderssons landskapsarkitektur. I början av arbetet definierade jag begreppet som något som känns som en upplevelse av natur men som är genererad av en konstruktion i en byggd miljö. Denna beskrivning säger egentligen inte speciellt mycket eftersom den beskriver en subjektiv uppfattning som får olika innebörd för olika personer. Syftet har dock aldrig varit att arbeta fram en mer precis formulering eller definition, tvärtom ser jag begreppets stora utrymme för subjektivitet som en fördel i mitt arbete. Detta eftersom jag annars hade riskerat att begränsa min syn på fenomenet. På samma sätt kan man resonera kring konst och landskapsarkitektur. Konsten innehar stor frihet i det att den är tämligen oläst till föreställningar om vad det är, medan det på ett mer tydligt vis finns idéer om vad

landskapsarkitektur kan vara och inte vara. Begreppet artificiella naturupplevelser blir i det sammanhanget intressant, eftersom det är något som omfattar både konst och landskapsarkitektur.

Att jag avgränsade mig till en konstnär och en landskapsarkitekt beror på att arbetet behandlar ett fenomen som ligger i gränssnittet mellan konst och landskapsarkitektur. Det finns flera personer som arbetar med artificiella naturupplevelser, men Eliasson och Andersson är intressanta för att de har ett tydligt fokus på detta och är nu verksamma. Att vidga avgränsningen och ta del av andras tankar skulle dock gett ett perspektiv på såväl det Eliassons och Anderssons uttrycker, som på själva fenomenet. Eftersom andras tankar inte lyfts fram kan Eliassons och Anderssons tankar framstå som deras egna, men i själva verket handlar det om tankar som de har gemensamt med många andra. Eliasson och Andersson har kontroll över det de säger och publicerar, det gör att det finns en risk att de i syfte att marknadsföra sig själva uttrycker tankar som är efterkonstruktioner eller som får deras konst/landskapsarkitektur att framstå som något det inte är.

Studiebesöken hade syftet att ge en fördjupad förståelse för hur man kan framkalla artificiella naturupplevelser och hur dessa upplevs. Genom litteraturstudier har jag studerat konstruktioner som framkallar artificiella naturupplevelser, men för att få en fördjupad förståelse för hur Eliasson och Andersson mer konkret har skapat artificiella naturupplevelser, och hur dessa upplevs, var jag tvungen att besöka dem. Upplevelser från studiebesöken väckte nya tankar och en förståelse som jag förhöll mig till i den jämförande analysen. Under mina besök var jag naturligtvis påverkad av den förkunskap och de studiefrågor jag bar med mig. Det hjälpte mig att fokusera på det jag ville undersöka men gjorde det även svårt för mig att få en direkt upplevelse av verket. Att jag är utbildad inom landskapsarkitektur gör även att jag ser på utemiljöer med en professionell blick. Därför hade det varit intressant att intervjua andra besökare om deras upplevelse av verken. Kanske hade det gett en mer rättvis bild av hur de upplevs av dem som vanligtvis besöker platserna. Det hade även varit bra för arbetet om andra besökares beteenden och rörelsemönster analyserats. Detta hade kunnat ge insikter om vilka upplevelser som får människor att engagera sig i sin omgivning. En analys av andra besökares beteenden vid verken hade även kunnat utreda om artificiella naturupplevelser stimulerar interaktion.

Idéskisserna har ökat min förståelse för hur man kan skapa artificiella naturupplevelser och väckt nya tankar hos mig. Att idéerna inte har utvecklats till mer än skisser är däremot synd, det är troligt att fler insikter och tankar hade kommit fram om de utvecklats till genomarbetade gestaltningsförslag.

Resultatdiskussion

Idén om att platser som är påverkbara och föränderliga får besökaren att känna sig delaktig ser jag som arbetets viktigaste upptäckt och även ett av svaren på min frågeställning. De allra flesta människor vill känna sig delaktiga, och jag tror även att de som känner sig delaktiga i sin utemiljö även känner ansvar för den. Tidigare har landskapsarkitekter försökt att göra brukarna delaktiga i sin närmiljö genom att bjuda in dem till möten för att i samtal diskutera innehåll och gestaltning. De erfarenheter jag tagit del av säger dock att dessa möten vanligtvis har svårt att locka till sig människor och inte alltid leder till bra förutsättningar för en god gestaltning. Arbetet visar på en annan metod att skapa delaktighet,

nämligen att genom upplevelser skapa föränderliga och påverkningsbara platser som människor väljer att engagera sig i. Jag ser detta som en möjlig väg att gå men den skulle behövas undersökas mer utförligt för att ge ett svar på vilka upplevelser som får människor att vilja påverka och engagera sig i sin omgivning.

De analysmetoder jag hittills påträffat inom landskapsarkitekturen tar inte hänsyn till hur föränderlig eller påverkningsbar en plats är. Jag ser en möjlighet att i framtiden utveckla analysmetoder som bedömer vilken grad av påverkan och föränderlighet en plats eller ett gestaltungsförslag har. Föränderlighet skulle kunna mätas utifrån en tidsaxel där man skriver in hur olika element på platsen utvecklas över tid. Att mäta grad av påverkan skulle exempelvis kunna göras genom att platsen bedöms efter en skala där översta värdet är "inbjuder till påverkan på fler än ett sätt" och lägsta värdet är "inbjuder ej till påverkan på fler än ett sätt". Oavsett hur dessa analysmetoder skulle se ut tror jag att ett medvetande kring utemiljöers grad av påverkan och föränderlighet skulle bana väg för en gestaltning i vilka brukaren känner sig delaktig. Jag hoppas att föränderlighet och påverkningsgrad kan bli lika självklara värdegrunder för landskapsarkitekter som det är för Eliasson och Andersson.

Alla platser som är statiska och svåra att påverka behöver dock inte förändras. Sergels torg i Stockholm är ett exempel på en plats är statisk och svår att påverka men som har stora historiska, sociala och arkitektoniska värden. Eliasson säger att han vill göra historiska miljöer påverkningsbara därför att han upplever dem som tidlösa och oföränderliga. Här håller jag inte med Eliasson och menar att historiska platser är exempel på när landskapsarkitekten inte bör försöka göra dem föränderliga. Historiska miljöer har kunnat bevaras just därför att de är svåra att påverka och historiska värden går förlorade om platsen förändras. Det är möjligt att man i dessa miljöer inte känner sig delaktig i den tid de skapades, men de ger en historia och bakgrund till den tid vi lever i idag. Även om man betraktar en historisk plats som en bild kan det vara en plats värd att bevara. Jag tror att det finns platser som har låga historiska värden och som samtidigt upplevs som tidlösa och oföränderliga. Det är vid dessa platser och vid nybyggen som jag tycker landskapsarkitekter ska använda sig av idén om att skapa en grad av påverkan och föränderlighet.

I arbetet med att tillföra en plats eller ett gestaltungsförslag en grad av föränderlighet ser jag idén om att framkalla artificiella naturupplevelser som högst användbar. Framförallt ser jag stora möjligheter med att transformera väderfenomen eftersom vädret ständigt är i rörelse och därför förändrar det som reagerar på det. När det däremot kommer till att göra något påverkningsbart ser jag inga större fördelar med att använda sig av idén om att framkalla artificiella naturupplevelser. Av det drar jag slutsatsen att vissa av Eliassons och Anderssons tankar är viktigare än vad själva konceptet artificiell naturupplevelse är. Att göra något påverkningsbart ser jag nu som viktigare än att uttrycka ett naturfenomen.

En stor del av den tekniska utrustning som finns vid Under The Crystal och Solbjerg Plads var avstängd under mina studiebesök. Att dimman och grodjljuden var avstängda på Solbjerg Plads berodde på anläggningen av Köpenhamns tunnelbana, och att vattenstrålarna på Under The Crystal var avstängda berodde på tekniska fel. Detta visar på hur känslig teknisk utrustning är och att det är svårt att få den att fungera i stadsmiljöer. Jag tror dock att tekniska lösningar kommer att bli allt vanligare i framtidens urbana rum och att de kommer att utvecklas till att bli mer beständiga.

Jag ser teknik som ett användbart redskap i skapandet av en upplevelserik landskapsarkitektur, men också som ett värdefullt verktyg i skapandet av artificiella naturupplevelser. Arbetet har visat att man kan framkalla upplevelser liknande dem vi får ute i naturmiljöer, men genom att också addera tekniska lösningar kan de lägga till upplevelsevärden som vi inte kan få genom naturen. Ett exempel på detta är Eliassons The Blind Passenger. Dimman som jag upplevde i verket kan man uppleva i naturen, men inte det ljus som skiftade i färg beroende på hur jag rörde mig i tunneln. En annan aspekt av användandet av teknik är att det gör det möjligt för gestaltaren att styra och tillrättalägga de upplevelser han eller hon vill frambringa.

Artificiella naturupplevelser kan aldrig ses som ett substitut för grönområden i staden eftersom växter har långt fler funktioner än de upplevelser de genererar. Jag ser artificiella naturupplevelser som ett sätt att ta in naturens kvalitéer och processer till platser där grönska inte är möjlig. Mitt studiebesök på Solbjerg Plads är ett exempel på hur en känsla av natur kan skapas i staden. Jag upplevde bland annat att vattnets rörelsemönster under vattenfallet påminde om vågor som sköts upp på en sandstrand. Det trivs jag med att titta på, både vid en sandstrand och på Solbjerg Plads. Sådana upplevelser kan locka människor och stimulera till interaktion. Under mina studiebesök har jag inte själv sett någon större interaktion mellan människor, men jag tror att om dimman på Solbjerg Plads hade varit aktiv hade den lockat till sig människor och även lett till någon form av samspel.

Jag uppfattar en trend inom landskapsarkitekturen som går mot att framtidens stadsrum i större utsträckning handla om brukarens upplevelse än tidigare. Andersson menar att stadens platser måste erbjuda upplevelser och sinnliga miljöer för att de ska bli attraktiva och använda. Inom konsten har konstnärerna länge flyttat fokus från objektet till betraktarens upplevelse och deras tankar kring detta tror jag är värdefulla för landskapsarkitekten att ta del av. En framtida undersökning om brukarens upplevelse med avstamp i konstfilosofin tror jag skulle kunna leda till användbara slutsatser för en landskapsarkitekt att använda sig av vid gestaltning av morgondagens stadsmiljöer.

Avslut

Idén om att skriva detta arbete kom efter mitt besök i Eliassons konstverk The Blind Passenger. Konstverket framkallade en känsla som jag tidigare känt ute i naturen. Händelsen fick mig att fundera på hur landskapsarkitekter likt Eliasson kan framkalla en känsla av natur i staden. Arbetet har visat att när det kommer till att skapa dessa upplevelser är idén om att avbildar eller transformerar ett naturfenomen högst användbar. Den tanke som jag ser som arbetets viktigaste är dock den om att en plats som är påverkingsbar och föränderlig får besökaren att känna sig delaktig. Tidigare har jag uppfattat att inom landskapsarkitekturen uppnås en känsla av delaktighet hos brukarna genom dialog och medborgarsamverkan. Arbetet antyder att detta kan göras genom en fysisk gestaltning med värdegrunderna föränderlighet och påverkningsgrad. Sambandet behövs undersökas ytterligare och jag hoppas på framtida undersökningar om hur den fysiska miljön kan engagera människor.

Källförteckning

Böcker

Berglund Jonas, Drougge Åsa och Lindberg Göran, (2011) Om Landskaps.
Sverige: Bokförlaget Atlantis

Grynsztejn Madeleine (Red.), (2007) Take Your Time: Olafur Eliasson. London:
Thames & Hudson.

Eliasson Olafur (Red.), (2004). Olafur Eliasson: Minding the World. Åhus: ARoS
Aarhus Konstmuseum.

Eliasson Olafur (Red.), (2004) Frost Activity: Olafur Eliasson. Reykjavik:
Reykjavik Art Museum - Hafnarhus.

Birnbaum Daniel, Grynsztejn Madeleine, and Speaks Michael (Red.), (2002)
Olafur Eliasson. London: Phaidon Press Limited.

Eggel Caroline & Studio Olafur Eliasson (Red.), (2006). Olafur Eliasson: Your
Engagement has Consequences; On the Relativity of Your Reality. Baden: Lars
Müller Publishers.

May Susan (Red.), (2003) Olafur Eliasson: The Weather Project. London: Tate
Publishing.

Uppslagsverk

Den store danske (2011), Uppslagsord: Kammeraterne. (Elektronisk)
Tillgänglig: < <http://www.denstoredanske.dk/> > (2011 -10-05)

Nationalencyklopedin (2011), Uppslagsord: Olafur Eliasson. (Elektronisk).
Tillgänglig: < <http://www.nationalencyklopedin.se/> > (2011 -10-05)

Tidskrifter

Andersson, Stig L., (2002). A Cloud Is Just Another Sheet of Crumpled Paper;
Topos: European landscape magazine. Nr. 40, sid 86-94. München: Callwey

Elektroniska dokument

"Sensuousness, Growth and Interruption" (2006), Stig L. Andersson.
Tillgänglig: < <http://www.sla.dk/Images/indhold/sla/toposgrow.pdf> > (2011-12-10)

Videoupptagningar

K-special Olafur Eliasson (2011), SVT. Kanal SVT2. Sändes 2011-18,20,22-02.
tillgänglig vid Kungliga Biblioteket, Stockholm (2011-10-10)

Bildjournalen (2004) A, SVT. Kanal SVT2. Sändes 2004-02-22. tillgänglig vid Kungliga Biblioteket, Stockholm (2011-10-10)

Väder som konst – Olafur Eliasson (2004) B, SVT. Kanal SVT2. Sändes 2004-07-31. tillgänglig vid Kungliga Biblioteket, Stockholm (2011-10-10)

Olafur Eliasson – A Giant Artwork/Euromax (2011), DW-TV.
Tillgänglig < <http://www.youtube.com/watch?v=l6kWnRXH3Cs> > (2011-12-10)

Olafur Eliasson at MoMa & PS1: Time in Museums (2008), MoMA.
Tillgänglig < <http://www.moma.org/explore/multimedia/videos/15/222> >

A Walk With Stig L. Andersson (2005), *Mortensen*.
Tillgänglig <<http://www.sla.dk/media.htm#video>> (2011-12-10)

Let´s Not Talk About Aesthetics (2008), SLA.
Tillgänglig <<http://www.sla.dk/media.htm#video>> (2011-12-10)

Hemsidor

Statenskonstråd, (senast uppdaterad 2012-01-03). www.statenskonstrad.se,
sökord: Olafur Eliasson, Tillgänglig (2012-01-03)

New York City Waterfalls, (2008). www.nycwaterfalls.org
Tillgänglig (2011-12-10)

Studio Olafur Eliasson, (u.å.). www.olafureliasson.net
Tillgänglig (2011-12-10)

SLA, (u.å.). www.sla.dk
Tillgänglig (2011-12-10)

The Tate, (u.å.). www.tate.org.uk, sökord: Olafur Eliasson.
Tillgänglig (2011-12-10)

Copenhagen X, (u.å.). www.chpx.dk, sökord: Under krystallen
Tillgänglig; (2011-12-10)